

Фонд державного майна України

Звіт

**Фонду державного майна України про
виконання Державної програми
приватизації на 1999 рік**

Київ 2000

1. Характеристика ефективності діяльності підприємств, що змінили форму власності в процесі приватизації

Серед основних завдань Державної програми приватизації на 1999 рік визначено сприяння підвищенню ефективності діяльності підприємств, створення конкурентного середовища, умов для появи приватних власників, які мають довгострокові інтереси у розвитку приватизованого об'єкта та здійснюють ефективне управління ним.

Більшістю об'єктів, з яких почався процес приватизації в Україні, були підприємства галузей, які найбільш впливають на розвиток споживчого ринку (підприємства оптової та роздрібної торгівлі, громадського харчування, побутового обслуговування тощо). До приватних власників перейшло більш як 50 тисяч об'єктів, приватизація яких сприяла створенню конкурентного середовища власників, підвищенню рівня їх зацікавленості у споживачах, підвищенню якості робіт.

На приватизованих підприємствах нині працює понад 3,5 млн. чоловік, що становить половину працюючих у недержавному секторі або 24,2% від загальної чисельності працюючих у всіх галузях економіки.

Серед промислових підприємств найбільша кількість працюючих на приватизованих підприємствах в деревообробній та целюлозно-паперовій (80,6%), легкій (79,2%), чорній металургії (77,7%) та харчовій промисловості (71,5%). В регіональному розрізі вища середньої по Україні кількість працюючих на приватизованих підприємствах в Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Житомирській, Івано-Франківській, Луганській, Полтавській, Сумській і Херсонській областях та у м. Севастополь (26-30%), а найнижча - в Київській, Кіровоградській, Одеській і Тернопільській областях (16-17%).

За даними Держкомстату за 9 місяців 1999 року в промисловості частка продукції виробленої роздержавленими підприємствами складає 55,1% від загального обсягу виробництва по Україні, а вартість основних фондів та нематеріальних активів – 53,4%.

Роздержавлені промислові підприємства переважають державні за обсягами виробництва в 1,7 рази. Перевищення загальногалузевого співвідношення зазначених обсягів виробництва спостерігається в усіх основних галузях, крім електроенергетики та паливної промисловості.

Частка продукції роздержавлених підприємств в чорній металургії, легкій промисловості – по 78% у кожній, деревообробній і целюлозно-паперовій, харчовій промисловості – по 73%, хімічній і нафтохімічній промисловості, машинобудуванні і металообробці, кольоровій металургії, скляній і фарфоро-фаянсовій промисловості, промисловості будівельних матеріалів (58-68%). Роздержавленими підприємствами масложирової промисловості, цукрової промисловості, виробництва технологічного

устаткування для харчової промисловості, пивоварної промисловості, тютюново-махоркової промисловості вироблено 90-99% продукції; шинної, шовкової промисловості - весь обсяг.

За 9 місяців 1999 року 42,1% підприємств та організацій (крім спільних, сільськогосподарських та малих підприємств), які змінили форму власності, одержали 4695,6 млн.грн. прибутку, решта (57,9%) - 3255,3 млн. грн. збитків, отже загальний фінансовий результат діяльності приватизованих підприємств позитивний 1440,3 млн.грн. Аналогічний показник за 1998 рік склав 633,5 млн.грн. збитків.

Впродовж 9 місяців 1999 року з прибутку роздержавлених підприємств **41,3% спрямовано на цілі**, які включають суми економічних санкцій до бюджету, позабюджетних та державних цільових фондів, проценти за прострочені кредити, виплату дивідендів, 19,4% - платежі до бюджету, **18,7% - на виробничий розвиток.**

Серед суб'єктів господарювання різних форм власності, працюючих в реальному секторі економіки, найбільша **частка податків** до державного бюджету надходить від підприємств недержавного сектора. У I півріччі 1999 р. ці надходження становили **74,1%**, (за 1998 р. - 62%).

Наведені цифри свідчать про значну неадекватність між уже переважаючим над державним сектором виробничим потенціалом роздержавленого сектору економіки та його фінансовим результатом діяльності. Проте можна з впевненістю стверджувати, що тенденція покращання результатів діяльності та фінансового стану приватизованих підприємств стає все більш помітною.

Так, фахівці Гарвардського інституту міжнародного розвитку опублікували результати досліджень ефективності діяльності приватизованого та державного сектору економіки на досить великій вибірці підприємств.

Аналіз проводився на підставі динаміки зміни показників балансів за 1998 рік 9 тисяч приватизованих та державних підприємств.

Нажаль, існуюча статистика не дає можливості провести чітку межу між різновидами підприємств різних форм приватної власності. Вона дає можливість лише розмежувати власність на недержавну та державну. При цьому у вибірці відсутні малі приватизовані підприємства, які мають дещо кращі показники ніж державні. До складу недержавних увійшли також корпоративізовані підприємства, які, згідно з проведеними раніше дослідженнями, мають значно гірші результати ніж приватизовані. Слід також врахувати, що на підприємствах паливно-енергетичного комплексу з існуючим там станом розрахунків та ціноутворення рентабельність зовсім не відображає фактичну ефективність цих підприємств.

З метою забезпечення об'єктивної оцінки роботи підприємств та уникнення простого порівняння таких показників як рентабельність або

прибуток, які в даному випадку не відображають реальну економічну ефективність діяльності підприємств, був проведений аналіз балансів підприємств різних форм власності.

Для об'єктивного співставлення роботи підприємств різних галузей і різних регіонів показники, що відображають річну динаміку статей балансів, були розраховані на 1 гривню реалізованої продукції.

По **всіх статтях балансу** середньоарифметичні показники приватизованих підприємств кращі ніж державних, а саме:

- **Приріст довгострокових інвестицій** віднесений до 1 грн. реалізованої продукції **в 15 разів перевищує показник державних підприємств. У 8 разів більший показник по нерозподіленому прибутку**, що дало змогу недержавним підприємствам залучити **в 3 рази більше довгострокових кредитних ресурсів**. Це свідчить про зростаючу самостійність підприємств.
- Особливо показова динаміка дебіторської та кредиторської заборгованості. Із неї видно, що недержавні підприємства виважено підходять до підбору партнерів по бізнесу. Прострочена дебіторська заборгованість **приватизованих підприємств в 7 разів нижча в розрахунку на 1 гривню реалізованої продукції**.
- Значно кращі показники по розрахунках з бюджетом. Кредиторська заборгованість по податкових розрахунках віднесена до 1 грн. реалізованої продукції **в 200 разів нижча, ніж на державних підприємствах**.
- Показники балансу добре відображають головну принципову відмінність стратегії приватизованих і державних підприємств щодо реалізації готової продукції. На підприємствах недержавної форми власності ріст запасів готової продукції на складі по відношенню до **1 грн. реалізованої продукції був 0,08 коп., а на державних підприємствах цей показник у 15 разів більший**.

Як показують результати балансів, саме з державними підприємствами споживачі розраховуються гірше, а тому їх прибутки найчастіше є "віртуальними" та існують лише на папері. Отже, перевага державного сектора в цілому над приватизованим по ряду показників, таких, наприклад, як сукупний прибуток, є досить необ'єктивною.

При поглибленому дослідженні та порівнянні показників недержавних та державних підприємств чітко спостерігається тенденція до покращання ситуації в недержавному секторі економіки. Ці висновки підтверджуються дослідженнями фахівців не тільки Гарвардського інституту міжнародного розвитку, а й спільними роботами співробітників Фонду та Інформаційно-аналітичної фірми "Ексор".

Серед **загальноекономічних причин** низької ефективності діяльності підприємств: недосконала податкова політика, велика кількість та високі ставки податків; брак оборотних коштів; значне зростання цін на окремі групи товарів,

в першу чергу, на енергоносії; застосування товарообмінних (бартерних) операцій, утримання об'єктів соціальної інфраструктури, вплив глобальної кризи у світовій економіці. І як наслідок – значне падіння платоспроможності споживачів, падіння збуту поряд із зростанням витрат на виробництво та реалізацію продукції.

Негативно впливали на стан приватизованих підприємств і методологічні підходи до процесів приватизації, що визначені чинним законодавством. Сертифікатна приватизація в Україні, забезпечивши швидке зростання недержавного сектора економіки, не створила умов для залучення інвестицій у розвиток підприємств, розпорошила власність серед значної кількості дрібних власників і не сприяла появі ефективного власника, який має довгостроковий інтерес у розвитку підприємства; не забезпечила надходження коштів від приватизації до державного бюджету.

1999 рік - рік завершення сертифікатної приватизації, мав би стати роком кардинальних змін методології та практики проведення приватизації в Україні. Однак, продовження терміну використання майнових сертифікатів, складне проходження законопроектів з питань приватизації у Верховній Раді України, - зокрема, відхилення нею ряду позитивних законодавчих ініціатив Президента України, стали основною причиною неготовності необхідної законодавчої бази інвестиційного (грошового) етапу приватизації.

Розвиток ринкової інфраструктури відстає від темпів приватизації, що стримує вільне перетікання капіталу від неефективних до ефективних власників. Хоча останнім часом в законодавстві відбулися певні позитивні зрушення, основними причинами, що стримують розвиток фондового ринку, є нерозвиненість його інфраструктури, недосконалість умов і технологій діяльності професійних учасників, відсутність похідних цінних паперів, недостатня інформованість потенційних внутрішніх та іноземних інвесторів.

В Україні ще не створені достатні умови для переміщення майна від потенційних банкрутів до ефективних власників. Робота арбітражних судів України протягом останніх двох років значно ускладнюється при розгляді справ, порушених за позовами до стратегічно важливих підприємств через те, що до цього часу залишаються чітко не врегульованими питання працевлаштування десятків тисяч працівників підприємств-банкрутів, утримання об'єктів соціальної інфраструктури, доля майна, яке не підлягає приватизації тощо.

Поряд із причинами загальноекономічного характеру збитковість підприємств колективної форми власності також **зумовлена недоліками управління цими підприємствами.**

Важливою умовою вирішення проблеми ефективності діяльності підприємств колективної форми власності є формування механізмів ефективного управління цими підприємствами, що включає в себе **вдосконалення механізмів приватизації підприємств; підвищення ефективності управління частками майна держави в статутних фондах акціонерних товариств; відповідності витрат праці і зароблених коштів; вдосконалення системи відповідальності керівників за зловживання і неефективний менеджмент.**

Резервування за державою певних часток пакетів акцій в підприємствах колективної форми власності не дало очікуваного результату в плані керуваності цими підприємствами з боку держави.

Потребує подальшого впровадження система управління корпоративними правами, що належать державі у статутних фондах господарських товариств, в частині визначення чітких критеріїв і правової форми передачі прав на управління державними корпоративними правами, оплати праці уповноважених осіб та оцінки ефективності виконання ними цих функцій, визначення провідної ролі і відповідальності держави, як суб'єкта підприємницької діяльності, з одного боку, і як структури, зобов'язаної забезпечувати загальний соціально-економічний гармонійний розвиток народного господарства.

Приватизовані підприємства ще **не адаптувались до умов ринкової економіки.** Це пов'язано з недостатністю або відсутністю маркетингових досліджень щодо визначення попиту на продукцію (послуги), його прогнозування, вивчення конкурентоспроможності продукції, забезпечення відповідності рівня якості товарів вимогам ринку, управління товарним асортиментом (розроблення нових видів, модифікація існуючих, зняття з виробництва застарілих моделей, розширення інноваційної діяльності, спрямованої на розроблення нових товарів з урахуванням ринкових вимог та стратегії підприємства).

Найбільшого успіху в адаптації до нових умов досягають підприємства, коли використовують **стратегію, що орієнтується на розвиток.** Основним її елементом є ефективна маркетингова політика, яка значною мірою обумовлює ефективність управління підприємством. У цьому випадку підприємство змінює виробничу програму під впливом дії ринкового попиту та використовує найбільш дієві прийоми для просування своєї продукції на ринок.

Необхідно також у повній мірі використовувати механізм **відновлення платоспроможності боржника** або визнання його банкрутом, передбачений Законом України від 30.06.99 №784-XIV "Про внесення змін до Закону України "Про банкрутство".

Відомі численні **прикладі ефективної роботи приватизованих підприємств** (наприклад, акціонерні товариства "Гідросила" і "Червона зірка" в

Кіровограді, "Борекс" в Києві, Львівська "Галичфарм", Чернігівська "Чезара", "Каховський завод електрозварювального устаткування" та інші) показують, що позитивні результати на цих підприємствах досягнуті завдяки висококваліфікованому і активному менеджменту, який підкріплений активною участю акціонерів (власників) з питань ефективності управління підприємством, вдалому залученню інвестицій, закріпленні на ліквідному внутрішньому чи зовнішньому ринках.

Прикладами покращання підприємницької діяльності є приватизовані підприємства, які досягли збільшення обсягів виробництва, товарообігу, чисельності працюючих. Це: ВАТ "Троянда" (колишня фабрика ремонту взуття), ЗАТ "Укрреставрація", спорткомплекс ЗАТ "Наука-спорт". У 1998 році збільшили виробництво продукції ВАТ "Завод "Київпродмаш" (у 7,8 рази), АТ "Галактон" (на 67%), ВАТ "Медапаратура" (на 13,5%) та ін.

Стабільно працюють відкриті акціонерні товариства: "Оболонь", "Росинка", "Сантехнічні заготовки", "Газприлад", ЗАТ "Кондитерська фабрика ім.К.Маркса", АТ "Арма", КП "Київський експериментальний комбінат плиточних матеріалів" та інші.

Таким чином, немає підстав говорити, що приватизація підприємств не дала результатів, або призвела до поглиблення кризи. **Головний висновок аналізу роботи приватизованих підприємств – без приватизації економічна ситуація була б значно гірша.** Однак слід відмітити, що перехід до ринкових відносин обов'язково призведе до зміни структури економіки, до згортання енергоємних виробництв, до зменшення обсягів виробництва неконкурентоспроможної продукції.

2. Управління державною власністю

Відповідно до діючого законодавства Фонд державного майна України (далі - ФДМУ) здійснює повноваження з управління державним майном в процесі приватизації, майном, яке не увійшло до статутних фондів господарських товариств, виконує функції орендодавця державного майна, а також здійснює повноваження власника державного майна в процесі приватизації, бере участь у рішеннях щодо подальшого використання державного майна, яке перебуває у державній власності.

При значних обсягах масової приватизації згідно з чинним законодавством частина державного майна не підлягала приватизації і залишилась на балансах господарських товариств.

ФДМУ було проінвентаризовано державне майно, що перебуває на балансах 3501 господарського товариства.

Інвентаризація виявила біля 13 тис. різних об'єктів, серед яких об'єкти соціально-культурного призначення та незавершеного будівництва, в т.ч. ті, що були передані безоплатно згідно зі ст.24 Закону України “Про приватизацію майна державних підприємств” (крім житлового фонду) – близько 4,6 тис. Первісна вартість цього майна становить понад 6 млрд.грн. (залишкова -3,8 млрд.грн.).

В результаті створено реєстр державного майна, що не увійшло до статутних фондів господарських товариств в процесі приватизації, який відображає його кількість та структуру.

З метою ефективного управління державним майном розроблено та впроваджено систему управління, яка забезпечила керованість цим процесом по всім регіонам України.

Внаслідок запровадження цієї системи забезпечено контроль за використанням та збереженням державного майна, яке не увійшло до статутних фондів господарських товариств.

Створено умови щодо визначення об'єктів, які можуть передаватись в оренду, підлягати приватизації, передаватись до комунальної власності та ін.

На підставі діючого законодавства та системи управління проведена робота, що характеризується такими показниками.

У 1999 році було передано до комунальної власності біля 1000 об'єктів соціальної інфраструктури, які не увійшли до статутних фондів господарських товариств. ФДМУ погоджено близько 1200 пропозицій щодо передачі соціальної інфраструктури, в тому числі проектів постанов (розпоряджень) Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) біля 400. Спільним рішенням ФДМУ та центральних органів виконавчої влади (у тому числі силових міністерств) передана до сфери управління цих органів значна кількість державного майна. За дорученням КМУ ФДМУ спільно з Мінекономіки здійснив роботу по передачі приміщень (будівель) у відання державних податкових адміністрацій.

Одним з аспектів управління державним майном, шляхом закріплення його за новими власниками, є передача ФДМУ нерухомого майна творчим спілкам України відповідно до Закону України “Про професійних творчих працівників та творчі спілки”. Вже передано 31 об'єкт.

На сьогоднішній день ФДМУ ведеться робота по удосконаленню системи управління державним майном, що перебуває на балансі господарських товариств, створених у процесі корпоратизації.

Одним з результатів здійснених ФДМУ заходів є зростання обсягів оренди. Якщо у I кварталі 1999 р. діяло 507 договорів оренди нерухомості, то у 3 кварталі - вже на 514 договорів більше.

Головним звітним показником оренди сьогодні є обсяг орендної плати. У 1999 р. ФДМУ вперше було встановлено завдання по орендній платі – 15 млн.грн. Завдання 1999 р. виконано на 117%.

Вживаються заходи щодо усунення різних перешкод ефективному виконанню ФДМУ функцій орендодавця. Так, наприклад, сьогодні претензійно-позивна робота по стягненню боргів по орендній платі значною мірою блокується необхідністю сплачувати державне мито при зверненні до арбітражного суду. Витрати органів приватизації на ці цілі нічим не передбачені. Тому ФДМУ звернувся до КМУ з пропозицією про внесення відповідних змін до статті 4 Декрету КМУ «Про державне мито» та до постанови КМУ «Про затвердження переліку документів, за якими стягнення заборгованості провадиться у безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріусів».

Проблемою є також ухилення державних підприємств і організацій від погодження з ФДМУ договорів оренди державного майна і взагалі від укладення договорів оренди при передачі майна в користування іншими особам.

З метою удосконалення і підвищення ефективності орендних відносин з ініціативи ФДМУ розпорядженням КМУ створена робоча група за участю представників ФДМУ, Міністерства фінансів України, Державної податкової адміністрації, Міністерства внутрішніх справ України, ГоловКРУ, Головного управління податкової міліції. Робоча група спрямовуватиме свою діяльність на збільшення обсягів легітимної оренди, забезпечення надходжень орендної плати до бюджету, боротьбу з вищезгаданою «тіньовою» орендою, непогодженою ФДМУ.

Важливим напрямом роботи ФДМУ є співпраця з Міністерством оборони з питань передачі в оренду військового майна відповідно до Закону України «Про господарську діяльність у Збройних Силах України». ФДМУ постійно бере участь у опрацюванні питань, пов'язаних з підвищенням ефективності управління державним майном, що знаходиться у користуванні Чорноморського флоту Російської Федерації.

До актуальних проблем належать стосунки ФДМУ з міністерствами з питань оренди майна. Міністерства відмовляються погоджувати договори оренди, які укладають органи приватизації, а також відмовляються приймати на баланси своїх підприємств державне майно, яке повертають орендарі після припинення або розірвання договорів оренди.

Таким чином, протягом 1999 року ФДМУ здійснювався комплекс заходів по удосконаленню управління державним майном, що знаходиться в його віданні. На підставі системного підходу здійснені рішучі кроки по забезпеченню контролю, підвищенню ефективності використання державного майна, що знаходиться на балансах господарських товариств, створених в процесі приватизації державних підприємств. ФДМУ і в подальшому здійснюватиме

комплексні заходи щодо підвищення ефективності управління відповідним державним майном на користь інтересів держави.

3. Передприватизаційна підготовка та реструктуризація

Державною програмою приватизації на 1999 рік визначено обсяги підготовки підприємств до продажу в кількості 455 об'єктів.

На виконання цих завдань були складені переліки об'єктів груп А, Б, В, Г, які підлягають приватизації шляхом продажу акцій ВАТ у 1999 році в кількості 509 підприємств (з них промислових - 271, АПК - 238).

У 1999 році ФДМУ підготовлено та передано до продажу 239 об'єктів, що складає 52,5% виконання завдань, встановлених Державною програмою приватизації на 1999 рік.

Невиконання завдань з підготовки об'єктів до продажу обумовлено зволіканням з боку керівництва підприємств (51 об'єкт), відсутністю коштів на реєстрацію (33 об'єкти), не передачею документів засновником (92 об'єкти), збільшенням статутного фонду (23 об'єкти) та інш.

Особливе місце в невиконанні завдань займають підприємства Мінвуглепрому. Із запланованих 105 об'єктів передано на приватизацію лише 24 об'єкти (23%). ФДМУ неодноразово звертався до Мінвуглепрому стосовно забезпечення передачі пакетів установчих документів для подальшої приватизації, проте документи передані не були.

У 1999 році ФДМУ проводилась робота по збору та узагальненню пропозицій міністерств та інших органів державної виконавчої влади щодо проведення передприватизаційної підготовки підприємств (далі - ППП) підвідомчих їм підприємств. На підставі цих пропозицій було розроблено план-графік ППП п'яти підприємств, що мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави (додаток 1). ФДМУ погоджено проект ППП одного підприємства та надані зауваження до проектів ППП двох підприємств. Комітет з питань геології та використання надр України, незважаючи на неодноразові звернення ФДМУ, не надав проектів ППП державних геологічних підприємств "Полтаванaftогазгеологія" та "Чернігівнаftогазгеологія".

Спільними наказами ФДМУ та Міністерства транспорту України прийнято рішення про здійснення ППП 8 підприємств Укравіації (додаток 1). ФДМУ розглянув подані із значним запізненням Державною авіаційною адміністрацією проекти ППП п'яти підприємств та надав до них свої зауваження. Однак доопрацьовані проекти ППП до ФДМУ не надходили.

З метою реалізації пропозицій, висловлених на Всеукраїнських зборах селян 9 лютого 1999 року, **ФДМУ ініціював здійснення в 1999 році**

передприватизаційної підготовки підприємств АПК, що підлягають приватизації. Роботи з передприватизаційної підготовки спрямовані на запобігання банкрутству підприємств АПК, поліпшення їхнього фінансового стану та підвищення конкурентоспроможності продукції (робіт, послуг).

З цією метою ФДМУ були направлені запити до МінАПК, Держкомрибгоспу, Держкомводгоспу, Держкомлісгоспу, УААН. Крім того, подібний запит було направлено до КМУ. Однак, незважаючи на складний фінансовий стан підприємств від Мінагропрому України, Держкомрибгоспу України, Держкомлісгоспу України не надійшло жодних пропозицій щодо проведення таких робіт.

Одним із важливих напрямків роботи ФДМУ в 1999 році була участь в реструктуризації підприємств, як основної складової підвищення їх конкурентної спроможності та інвестиційної привабливості.

Відповідно до Концепції розвитку цивільної авіації України, спільним наказом Міністерства транспорту України та ФДМУ затверджено графік проведення реструктуризації підприємств авіаційного транспорту, згідно з яким в 1999 році планувалось здійснити реструктуризацію 6 авіапідприємств. В установлені терміни здійснено реструктуризацію лише державної авіакомпанії “Одеські авіалінії”. По інших п’яти підприємствам реструктуризація продовжується.

В 1999 році проводилась реструктуризація таких стратегічно важливих для економіки та безпеки держави підприємств, як “Макіївський металургійний завод”, “Нікопольський Південнотрубний завод”(додаток 1), “Оріана”, “Електро-кераміка” м. Біла Церква, по яких за участю ФДМУ розроблені та затверджені плани або програми їх реструктуризації.

В результаті впровадження заходів по реструктуризації ВАТ “Макіївський металургійний завод” були створені товариства з обмеженою відповідальністю “Прокат” і “Металург”. Створення цих товариств разом з виділеною Урядом допомогою в розмірі 64 мільйони німецьких марок на завершення будівництва стану “350” дозволить значно покращити фінансово-економічний стан підприємства.

В відповідності з планом реструктуризації ВАТ “Оріана”, пакет акцій якого переданий в управління Івано-Франківській облдержадміністрації, проводиться робота по створенню на базі структурних підрозділів 13 дочірніх підприємств. Розглядаються пропозиції фірм “Лукойл” та англійської “Лівзлі” щодо виводу ВАТ “Оріана” з кризового стану.

Крім того, велась робота по реструктуризації ВАТ “Запорізький алюмінієвий завод” та ВАТ “ЛиНОС”. По ВАТ “Запорізький алюмінієвий завод” підготовлені документи про створення ЗАТ “Фольга”, засновниками якого будуть ВАТ “Запорізький алюмінієвий завод” і інвестори, з метою реструктуризації боргу підприємства по кредиту під гарантії Уряду. По ВАТ “ЛиНОС” прийнята постанова Верховної Ради України (далі-ВРУ) про

реструктуризацію боргу підприємства по кредиту під гарантії Уряду, на даний час відпрацьовується питання про створення дочірнього підприємства

4. Ціноутворення під час приватизації

ФДМУ продовжував роботу щодо введення в практику приватизації ринкових методів оцінки майна, забезпечення єдиних стандартів її проведення, посилення контролю за якістю проведення експертної оцінки майна, введення цивільно-правової відповідальності експертів, що залучаються до оцінки державного майна, та впровадження виключно конкурентних засад їх залучення до виконання оцінки, створення інформаційних мереж аналізу ціноутворення під час приватизації.

В основу діючої Методики оцінки вартості майна під час приватизації, затвердженої постановою КМУ, покладений принцип визначення способів оцінки майна залежно від його складу та способу продажу (додаток 2). Завдяки такому основному методологічному підходу **ФДМУ створив необхідні цінові засади перехідного етапу завершення сертифікатної та початку індивідуальної приватизації.**

На сьогоднішній день **назріла гостра необхідність зміни балансових методів оцінки статутних фондів ВАТ, що створюються в процесі приватизації, на ринкові методи, що передбачають визначення розміру статутних фондів на підставі вартості активів, переоцінених експертно, з одночасним коригуванням бухгалтерського обліку цих підприємств, що передбачено національними стандартами бухгалтерського обліку, які вводяться в дію відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».** На поточний момент понад 60% основних фондів підприємств мають балансову вартість, що не відповідає їх реальній вартості. Невідповідність балансової вартості основних фондів підприємств з урахуванням індексації за станом на 01.04.96 їх ринковій вартості призводить до невідповідності розмірів статутних фондів ВАТ їх реальній вартості. Це негативно позначається на показниках їх фінансово-господарської діяльності і ставить під сумнів реальність фінансових показників, які публікуються в інформаційних повідомленнях, що в свою чергу ускладнює пошук потенційного покупця-інвестора. Тому ФДМУ не підтримується збільшення статутних фондів ВАТ на суму індексації балансової вартості їх основних фондів за станом на 01.04.96.

Позитивні результати впровадження ринкових методів оцінки пакетів акцій ВАТ, що продавалися на конкурсах, характеризують додатки 3,4 з яких видно, що при застосуванні ринкових методів оцінки перевищення ціни продажу над номінальною вартістю досить значне (у 527, 305, 221разів).

Запровадження ринкових методів до оцінки об'єктів нерухомості, що приватизуються, дозволили максимально наблизити ціну продажу об'єкта до його ринкової вартості (додаток 5).

Такі результати не могли б бути досягнені без запровадження системи залучення юридичних осіб (експертів) до оцінки державного майна та контролю за її проведенням. З цією метою **ФДМУ укладає угоди на право проведення робіт з експертної оцінки, постійно аналізує якість виконаних оцінок, веде єдиний державний реєстр експертів. Динаміка укладення таких угод свідчить не тільки про доцільність їх існування на ринку оцінки, але й про підвищення авторитету експертів, що мають такі угоди з ФДМУ, серед потенційних замовників оцінки недержавного майна.** Так у 1997 році ФДМУ уклав угоди з 260 юридичними особами, у 1998 році - з 390, а у 1999 році - з 496 юридичними особами, в яких працюють понад 1300 сертифікованих оцінювачів. Даними зазначеного реєстру користуються не тільки органи приватизації, але і органи місцевого самоуправління, державної податкової служби, банківські, комерційні приватні підприємства та громадяни. Фактично наявність такої угоди з ФДМУ означає, що держава поряд з іншими інститутами регулювання цієї діяльності на ринку забезпечує контроль за професійністю послуг з оцінки майна, що надаються на ринку всім суб'єктам (у тому числі недержавним).

З метою підвищення якості робіт з експертної оцінки майна, запобігання монополізації на ринку в ФДМУ запроваджено конкурсний відбір експертів. За звітний період були відібрані експерти для виконання оцінки понад 230 об'єктів. Процедура відбору експертів на конкурентних засадах забезпечила високу якість робіт та дозволила **знижити вартість послуг експертів майже в 5 разів**, що дало змогу заощадити значні державні кошти.

За звітний період ФДМУ приділяв значну увагу посиленню контролю за якістю послуг з оцінки майна, що надаються експертами. З метою аналізу процесів ціноутворення, що відбуваються на ринках в Україні в ФДМУ створена єдина в Україні інформаційна мережа такого аналізу, система експрес-аналізу звітів про оцінку об'єктів нерухомості, що приватизуються; розробляється інформаційно-аналітична база переоцінки основних фондів підприємств в зв'язку з введенням нових стандартів бухгалтерського обліку. Зараз в ФДМУ зібрана інформація про понад 10 тисяч об'єктів нерухомості, які оцінювалися під час приватизації експертно. Співпрацюючи з спеціалістами в галузі ринку нерухомості, ФДМУ підготовлено перший в Україні аналітично-інформаційний журнал з питань становлення та розвитку національного ринку нерухомості та проблем ціноутворення, розробляються національні стандарти з експертної оцінки нерухомого майна.

5. Хід приватизації

5.1. Загальні підсумки

В 1999 році завершено сертифікатну приватизацію та здійснено перехід до грошової приватизації з інвестиційним спрямуванням.

За весь період сертифікатної приватизації населенням було отримано більше 45,7 мільйонів приватизаційних майнових сертифікатів (далі - ПМС) (більше 37,6 мільйонів – у готівковому вигляді та 8,1 мільйонів - у вигляді депозитних рахунків), а вкладено в процесі придбання акцій понад 43 мільйони ПМС.

За цей же період із емітованих компенсаційних сертифікатів (далі – КС) на загальну суму більш як 3 мільярди 338 млн.грн. населенням було отримано близько 30% від запланованої кількості КС.

Найбільш поширеним видом продажу акцій у процесі приватизації був продаж акцій на сертифікатних аукціонах. Створена наприкінці 1994-початку 1995 року Національна мережа сертифікатних аукціонів (далі-НМЦСА) дала змогу кожному громадянину України безпосередньо або через фінансових посередників взяти участь у процесі приватизації. Для продажу через систему НМЦСА за ПМС було запропоновано понад 13 тис. пакетів акцій різних підприємств України загальною вартістю 3 млрд. грн. Крім того, ще більше 7 тис. пакетів загальною вартістю 1,6 млрд. грн. було запропоновано для продажу за КС. Через центри сертифікатних аукціонів було вкладено понад 32 млн. ПМС громадян України.

Разом з тим, процес сертифікатної приватизації не дав можливості створити ефективного власника та забезпечити великих надходжень коштів від приватизації до державного бюджету, але він виконав свою позитивну місію - тисячі підприємств вийшли з-під неефективного управління держави, мільйони громадян України отримали перші уроки ринкової економіки саме в процесі приватизації. Широкі верстви населення були залучені до придбання акцій великих та середніх підприємств.

Після завершення в цілому сертифікатної приватизації ФДМУ спрямував свою діяльність на такі пріоритетні напрямки :

- сприяння структурній перебудові економіки;
- створення конкурентного середовища;
- пошук ефективного власника;
- запровадження процедур індивідуального підходу до продажу акцій стратегічно важливих підприємств;
- забезпечення механізму поповнення державного та місцевих бюджетів.

За даними ФДМУ за 1999 рік змінили форму власності 5477 об'єктів, з них державну форму власності змінило 1733 об'єкта, комунальну форму власності – 3744 об'єкта.

Виконання завдань, встановлених Державною програмою приватизації на 1999 рік за глибиною продажу об'єктів груп Б,В,Г державної форми власності виконано на 103,4% - глибина продажу акцій до 70%; на 137,9% - глибина продажу від 70% до 100,0%; на 93,8% - глибина продажу 100% (додаток 6).

Завдання Державної програми приватизації на 1999 рік щодо обсягів приватизації (додаток 7) виконані по групах Е та Ж.

Таблиця 1

Обсяги приватизації об'єктів (за групами)

	Завдання на 1999 рік (кількість)	Фактично за 1999 рік (кількість)	% виконання річного завдання
Група А	5500	4210	76,5
Група Б,В,Г	455	317	69,7
Група Д	402	499	124,1
Група Ж	333	239	71,8
Група Е	94	169	179,8

5.2. Продаж об'єктів малої приватизації та незавершеного будівництва.

Розвиток малого бізнесу посідає одне з провідних місць при проведенні економічних реформ. Малі підприємства стали невід'ємною частиною ринкового господарства. Така форма підприємництва надає економіці гнучкість, мобілізує значні фінансові та виробничі ресурси, сприяє розвитку повноцінної конкуренції, насичує ринок товарів та послуг. Об'єкти торгівлі, громадського харчування, побутового обслуговування населення, легкої промисловості, будівництва (додаток 8), тобто підприємства малого бізнесу Державною програмою приватизації віднесено, в основному, до об'єктів групи А.

Об'єкти групи А це в переважній більшості об'єкти комунальної власності. Забезпечення механізму поповнення місцевих бюджетів за рахунок приватизації комунального майна дало можливість місцевим органам влади вирішити частину соціальних проблем.

Державною програмою приватизації на 1999 рік було встановлено завдання щодо обсягів приватизації - 5500 об'єктів групи А (з урахуванням об'єктів комунальної власності). Виконання річного завдання становить 76,5 відсотка (додатки 7,9).

Більшість об'єктів групи А державної форми власності приватизовано шляхом продажу акцій ВАТ.

На даний час приватизація об'єктів групи А здійснюється за грошові кошти переважно на конкурентній основі. З поквартальних графіків ходу

приватизації об'єктів групи А як державної, так і комунальної власності видно стабільність даного процесу.

Але необхідно зазначити наявність проблемних питань, які стримували хід приватизації, а саме: питання передачі в комунальну власність нежитлових приміщень державної власності, віднесених чинним законодавством до об'єктів приватизації групи А. В ряді випадків ця передача відбувалася в порушення вимог ст.4 Закону України “Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності”, без прийняття рішення КМУ та без погодження ФДМУ.

Державною програмою приватизації на 1999 рік встановлено завдання щодо приватизації об'єктів групи Д в кількості 402 об'єкти. Виконано завдання на 124,1 відсотка.

Більшість об'єктів групи Д державної власності приватизовано конкурентними способами: 344 – шляхом продажу на аукціоні, 13 - за конкурсом.

В порівнянні з 1998 роком в звітному році темпи приватизації об'єктів групи Д значно вищі, як це видно з діаграми (додаток 10).

Цьому сприяло набуття чинності Указу Президента України від 28.05.99 №591/99 “Про особливості приватизації об'єктів незавершеного будівництва”, яким надається можливість суб'єктам підприємницької діяльності з моменту придбання об'єкту незавершеного будівництва протягом терміну будівництва, визначеного умовами продажу, включити витрати, пов'язані з добудовою об'єкта незавершеного будівництва та введенням його в дію, до валових витрат при розрахунку податку на прибуток та звільнення покупців від сплати земельного податку на землю, відведену під об'єкт незавершеного будівництва, до завершення цього об'єкта.

Аналіз виконання завдання з приватизації об'єктів групи Д показав, що в деяких регіонах відзначені дуже низькі показники з приватизації об'єктів незавершеного будівництва. Проблеми та причини стосуються таких об'єктів незавершеного будівництва, які внаслідок своєї непривабливості не були продані. На даний час ці об'єкти частково зруйновані і не відповідають фактичному рівню готовності, зазначеному в документації, сучасним вимогам технічного проектування, а в деяких випадках по цих об'єктах відсутня проектно-кошторисна та технічна документація.

В ряді випадків гальмують продаж об'єктів балансоутримувачі, які мають намір продовжувати будівництво об'єктів, але при цьому не надають підтвердження про наявність їх фінансування.

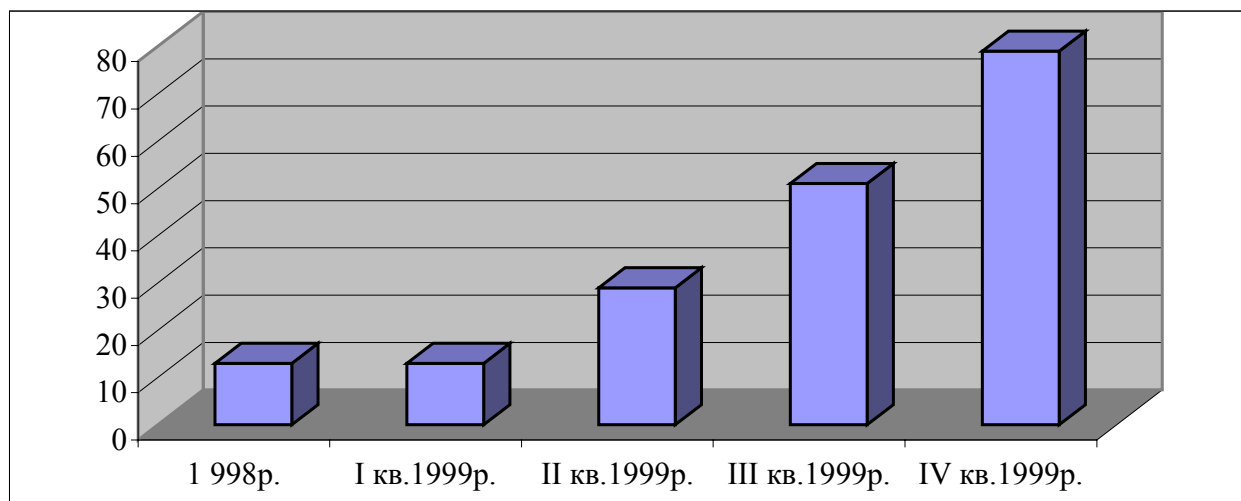
Окремо слід звернути увагу на об'єкти незавершеного будівництва, які знаходяться у власності Автономної Республіки Крим. Фонд майна Автономної Республіки Крим підготував на приватизацію перелік із 32 об'єктів, і передав на розгляд до Верховної Ради Криму, але вже більше року цей перелік не затверджується Верховною Радою Криму.

З метою прискорення приватизації об'єктів незавершеного будівництва ФДМУ вніс в проект нової редакції Закону України "Про приватизацію державного майна" та в проект Закону України "Про Державну програму приватизації на 2000 рік" пропозиції щодо можливості приватизації об'єктів незавершеного будівництва, що знаходяться на балансах підприємств, які відповідно до чинного законодавства не підлягають приватизації.

Державною програмою приватизації на 1999 рік встановлено завдання щодо обсягів приватизації об'єктів групи Ж в кількості 333 об'єкта. Виконання річного завдання становить 71,8 %.

Динаміка продажу в 1999 році свідчить про поступове зростання темпів приватизації об'єктів групи Ж (діаграма 1):

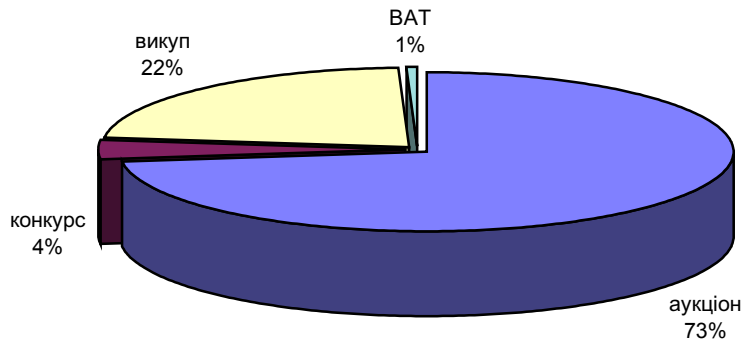
Діаграма 1

Тобто мають місце позитивні зрушення темпів приватизації об'єктів соціальної сфери в 1999 році в порівнянні з 1998 роком.

Структура продажу об'єктів групи Ж в залежності від способу приватизації має наступний вигляд:

Діаграма 2

Невисокі темпи приватизації об'єктів соціальної сфери обумовлені такими причинами:

1. Незадовільне подання переліків органами управління.

Процес подання переліків об'єктів соціальної сфери органами управління в 1999 році був повільним, оскільки жодним законодавчим документом не встановлені завдання для міністерств та відомств. Так, в 1999 році тільки 10 органів управління надали переліки об'єктів, що можуть бути приватизовані.

2. Непогодження переліків об'єктів соціальної сфери місцевими державними адміністраціями.

Так, Дніпропетровською обласною державною адміністрацією з 1324 об'єктів соціальної сфери погоджено до приватизації тільки 19 об'єктів. Одним із основних обґрунтувань непогодження переліків об'єктів соціальної сфери місцевими державними адміністраціями є передача таких об'єктів до комунальної власності. Але аналіз непогоджених державними адміністраціями переліків свідчить, що такі переліки містять і об'єкти, які не використовуються за призначенням або не функціонують.

3. Незадовільний фізичний стан об'єктів, розташування в сільській місцевості, вимога щодо збереження профілю діяльності.

Більшість об'єктів соціальної сфери, що пропонуються сьогодні органами приватизації до продажу, є неліквідними. Так переліки об'єктів соціальної сфери, запропоновані органами управління та погоджені місцевими державними адміністраціями, в більшості містять дитячі садки та клуби, що розташовані в сільській місцевості. А встановлення державними адміністраціями такої обов'язкової умови приватизації об'єктів соціальної сфери, як збереження профілю використання об'єктів протягом 5 - 10 років, не сприяє продажу таких об'єктів. Крім того, оскільки в переважній більшості об'єкти соціальної сфери фінансуються за остаточним принципом, а господарські товариства обмежені в обігових коштах, то наслідком такої ситуації є незадовільний фізичний стан майна. Вищевизначені фактори не сприяють продажу об'єктів соціальної сфери.

5.3. Продаж пакетів акцій на конкурсах, фондових біржах та ПФТС

Протягом 1999 року було оголошено 278 конкурсів на загальну суму 1452,7 млн.грн. , з яких 79 повторно.

ФДМУ виставлено до продажу 199 пакетів акцій 195 підприємств.

За результатами конкурсів, що відбулися, укладено 45 договорів купівлі - продажу пакетів акцій на загальну суму 247,6 млн.грн.

Інвестицій за укладеними договорами передбачається внести на суму 804,9 млн.грн. , а також 35,6 млн.дол.США.

Не відбулося 107 конкурсів на загальну суму 559,8 млн.грн., крім того 47 конкурсів за терміном виконання перенесено на 1 квартал 2000 року.

Рішенням Вищого арбітражного суду від 15.10.99 по справі № 2/54 договір купівлі-продажу між ФДМУ та ВАТ «Турбоатом» на суму 52,1 млн.грн. розірвано. Сума інвестицій, що передбачалось внести складала 216,2 млн.грн.

Договір між ФДМУ та ВАТ «Дніпроважпапірмаш» ім. Артема на суму 724,980 тис.грн. (інвестиції 1900,0 тис.грн.) вважається не укладеним у зв'язку з несплатою вартості пакета.

Протягом 1999 року ФДМУ було продано 16 пакетів акцій ВАТ, які мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави, на загальну суму 154,5 млн. грн. при загальній номінальній вартості 73,46 млн. грн., у т.ч. по галузях:

1. Мінпромполітики України – 11 пакетів акцій на загальну суму 118 млн. грн. при загальній номінальній вартості 64,3 млн.грн.;

2. АХК "Укрпапірпром" - 2 пакета акцій на загальну суму 7,4 млн.грн. при загальній номінальній вартості 6,01 млн.грн.;

3. Держнафтогазпром - 2 пакета акцій на загальну суму 27,3 млн.грн. при загальній номінальній вартості 1,1 млн.грн.;

4. Космічне національне агенство України - 1 пакет акцій на загальну суму 1,8 млн.грн. при загальній номінальній вартості 1,7 млн.грн.

На протязі 1999 року ФДМУ було запропоновано до продажу на фондових біржах та ПФТС 1484 пакетів акцій 1287 відкритих акціонерних товариств. Номінальна вартість акцій, що пропонувались до продажу, склала 710,08 млн.грн. За підсумками торгів було продано 629 пакетів акцій загальною вартістю 355,99 млн.грн. по укладених контрактах.

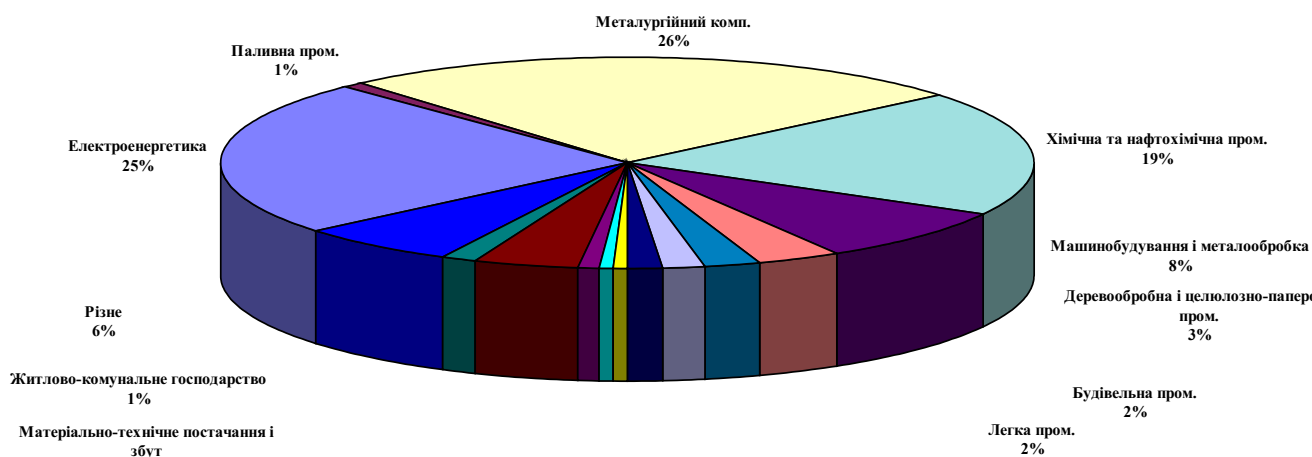
З загальної кількості пакетів акцій, що пропонувались до продажу, 127 було продано з перевищенням ціни продажу над номінальною.

За підсумками продажу пакетів акцій ВАТ у 1999 рік можна зробити висновок, що найбільшим попитом користувались підприємства металургійного

комплексу (26% від загального обсягу продажу), електроенергетики (25% від загального обсягу продажу) та хімічної і нафтохімічної промисловості (19% від загального обсягу продажу) (діаграма 3).

Діаграма 3

**Аналіз результатів продажу державних пакетів акцій ВАТ за 1999 рік
в розрізі галузей**

У 1999 році ФДМУ проводилась робота щодо приватизації енергокомпаній. Із 31 компанії у 5 компаній за державою закріплені пакети акцій обсягом 50% статутного фонду, у 1 – обсягом 51%, а у решти компаній – обсягом 25%. Глибина приватизації складає від мінімального значення 14,23% у ДАЕК "Донбасенерго" до максимального значення 72,98% у ДАЕК "Сумиобленерго". Лише у 7 компаній глибина приватизації сягнула за 60% статутного фонду.

Продаж здійснювався згідно з уточненими планами розміщення акцій, погодженими з КМУ та затвердженими наказами ФДМУ, в тому числі за приватизаційні папери та грошові кошти робітникам та керівництву ДАЕК (пільговий продаж), а також фізичним та юридичним особам шляхом продажу на сертифікатних аукціонах за приватизаційні майнові сертифікати та на спеціалізованих сертифікатних аукціонах за компенсаційні сертифікати, за грошові кошти на комерційних конкурсах, грошових аукціонах через мережу МЦСА, на фондовій біржі.

Практично завершився пільговий продаж, здійснено продаж 35 пакетів акцій на фондових біржах і ПФТС на суму 164,7 млн.грн., 22 пакетів акцій на сертифікатних аукціонах за ПМС, 2-х пакетів акцій на СА за КС, 2-х пакетів акцій через МЦСА за гроші, було оголошено проведення 18 комерційних

конкурсів, за підсумками яких укладено 9 договорів купівлі-продажу на суму 191,9 млн. грн.

Загальна сума надходжень від приватизації енергокомпаній складає – 356,6 млн.грн.

Крім того, фіксованими умовами конкурсів та відповідними договорами купівлі-продажу передбачено внесення інвестицій протягом 1998-2003 рр. на загальну суму **324,8 млн. грн. та 13,25 млн. доларів США**, що значно перевищує обсяги інвестицій, що за умовами договорів повинні бути внесені на підприємства інших галузей і свідчить про особливу привабливість даної галузі.

Аналіз продажу пакетів акцій ВАТ за 1999 рік на кожній фондовій біржі показує, що найбільші обсяги продажу державних пакетів акцій ВАТ зафіксовано на Українській міжбанківській валютній біржі (42,64 % від загального продажу) та Українській фондовій біржі (25,85 % від загального продажу).

Таблиця 2

Результати продажу державних пакетів акцій ВАТ за 1999 рік на фондових біржах та ПФТС

Назва Біржі	Вартість запропонованих акцій за номіналом, млн.грн.	Вартість проданих акцій по укладених контрактах, млн.грн.	Вартість проданих акцій за номіналом, млн.грн.
УФБ	231,39	92,02	69,46
КМФБ	112,00	31,70	22,85
ДФБ	59,46	40,57	49,65
УМВБ	263,88	151,77	04,28
ПФТС	72,39	34,16	11,76
ПФБ	28,14	5,73	6,15

В кінці III кварталу 1999 року спостерігалось підвищення активності операторів фондового ринку щодо купівлі державних пакетів акцій ВАТ. Це пояснюється тим, що пропозиція ФДМУ по продажу акцій на біржах змінилась в якісному виразі – було запропоновано пакети акцій високоліквідних підприємств.

Продаж державних пакетів акцій ВАТ на фондових біржах та ПФТС є ефективним способом швидкого залучення коштів до державного бюджету. Після заключення біржових контрактів гроші від продажу акцій надходять на рахунок позабюджетного Державного фонду приватизації на протязі тижня.

Вартість проданих у 1999 році на фондових біржах та ПФТС пакетів акцій у 1.35 рази перевищує номінальну вартість цих пакетів (додаток 11).

Пропонуючи до продажу на фондових біржах та ПФТС акції високоліквідних підприємств, ФДМУ оперативно визначає початкові ціни акцій цих підприємств, враховуючи їх ринковий рівень (попит та пропозицію).

З метою попередження розпродажу акцій ВАТ за низькими цінами, враховуючи рекомендації правоохоронних та державних органів, діючих у сфері приватизаційних процесів, ФДМУ спільно з Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку (далі – ДКЦПФР) та Антимонопольним комітетом України (далі – АМКУ) підготовлено наказ, який зареєстровано в Міністерстві юстиції України. Зазначеним наказом у практику аукціонних продажів впроваджено порядок встановлення мінімального рівня цін на акції ВАТ під час продажу у ході приватизації за грошові кошти способами, що передбачають конкуренцію покупців, коли пропозиція перевищує попит.

ФДМУ разом з іншими державними органами виконана значна робота з приватизації державного майна в сільському господарстві.

Станом на 01.01.2000 підготовлено до реформування 2464 радгоспи та інших державних сільськогосподарських підприємств, що складає 94,6 відсотки їх загальної кількості, що підлягали приватизації.

Слід констатувати про фактичне завершення масової приватизації державного майна на селі. В подальшому може йти мова про приватизацію лише окремих сільськогосподарських підприємств, вилучених з переліку заборонених до приватизації, або підсобних господарств, що набувають статусу юридичної особи внаслідок реструктуризації середніх та великих промислових підприємств.

6. Фінансові результати

За 1999 рік від продажу об'єктів надійшло грошима 843,94 млн.грн., в тому числі від продажу об'єктів державної власності 761,87 млн.грн.(додаток 12).

Законом України “Про Державний бюджет на 1999 рік ” та Указом Президента України “Про Державну програму приватизації на 1999 рік” ФДМУ були встановлені завдання щодо надходження коштів до державного бюджету від приватизації державного майна у розмірі 800 млн.грн. **ФДМУ перерахував до державного бюджету 694,6 млн.грн., що становить 86,8% від запланованої суми надходжень. Разом з тим це більше половини коштів, які надійшли від приватизації за всі роки (додаток 13).**

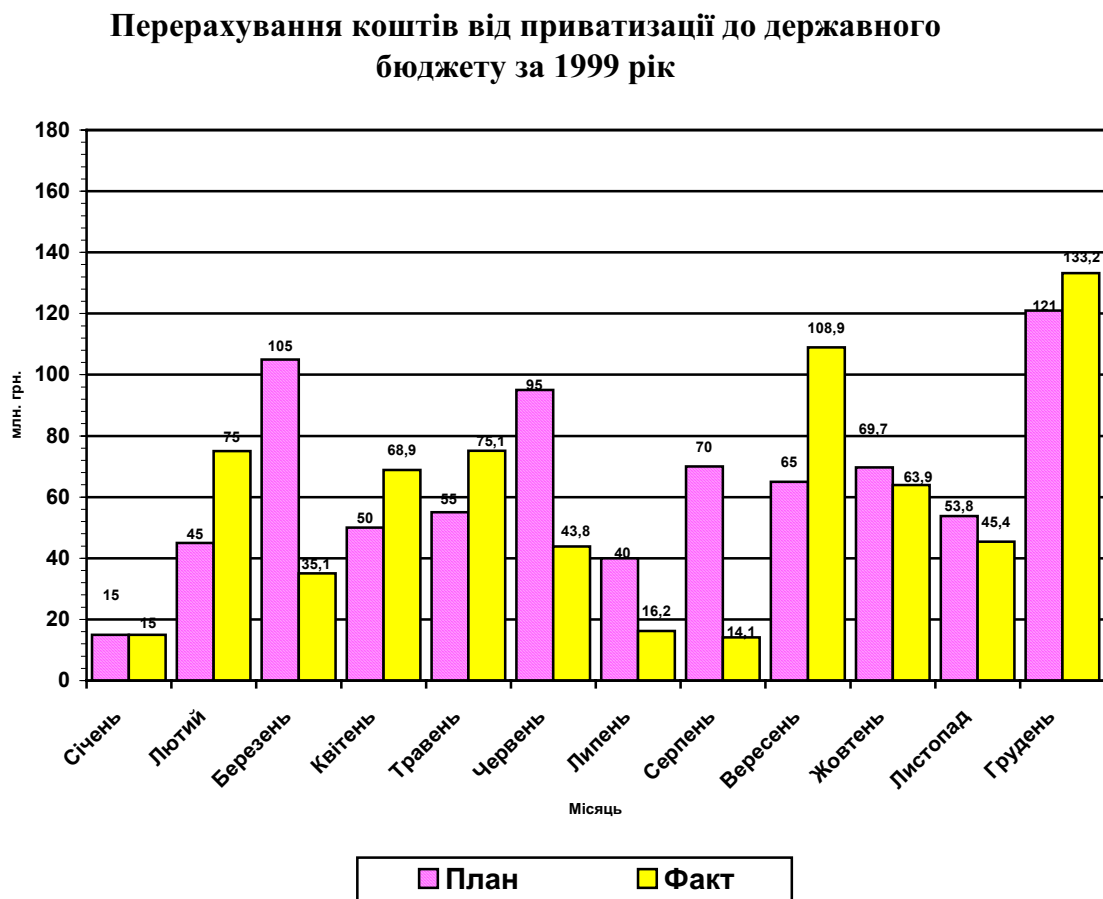
Крім того, 8,76 млн.грн. перераховано до Харківського обласного фонду ліквідації наслідків аварії на очисних спорудах м.Харкова та 36,26 млн.грн. на розвиток підприємництва.

Від продажу об'єктів комунальної власності за звітний період надійшло до позабюджетних фондів приватизації коштів в сумі 82,1 млн.грн., 78,0 млн.грн. з яких перераховано до відповідних місцевих бюджетів.

Динаміка надходження коштів до позабюджетного Державного фонду приватизації та перерахування коштів до державного бюджету в 1999 році .

Динаміку виконання планових завдань по перерахуванню коштів до державного бюджету ілюструє діаграма 4.

Діаграма 4

Основними джерелами надходжень коштів до позабюджетного Державного фонду приватизації стали:

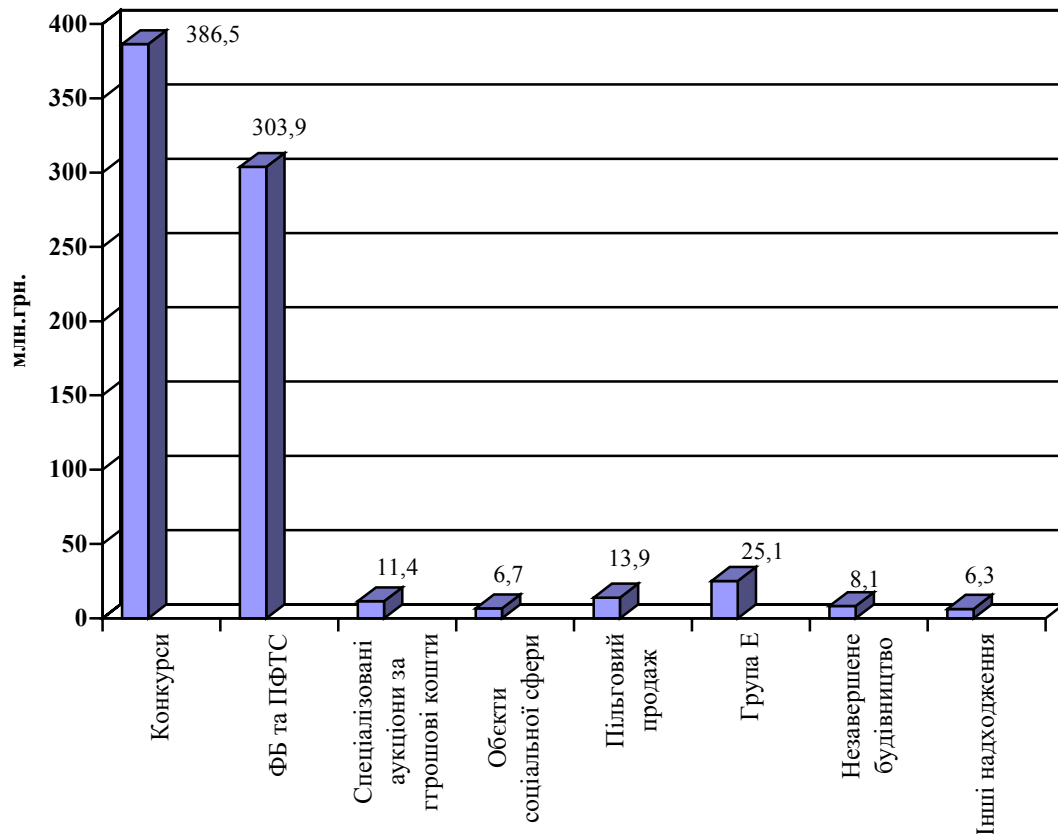
- надходження коштів від продажу пакетів акцій ВАТ (груп А,Б,В,Г) на конкурсах склали суму 368,5 млн.грн. – 50,6% від загального обсягу надходження коштів (додаток 14);
- надходження коштів від продажу пакетів акцій ВАТ на фондових біржах та позабіржовій фондовій торгівельній системі склали суму 303,9 млн.грн. – 40% від загального обсягу надходження коштів (додаток 15).

Таблиця 4

Надходження коштів від приватизації об'єктів державної власності до позабюджетного Державного фонду приватизації за 1999 рік

№	Види надходження	Надходження коштів (млн.грн.)	% від загального обсягу надходження
1	Продаж за конкурсами пакетів акцій ВАТ	386,5	50,6
2	Продаж часток (паїв, акцій) – група Е, що належить державі в підприємствах зі змішаною формою власності	25,1	3,3
3	Пільговий продаж акцій ВАТ	13,9	1,8
4	Продаж об'єктів незавершеного будівництва	8,1	1,1
5	Продаж об'єктів соціальної сфери	6,7	0,9
6	Продаж пакетів акцій ВАТ на ФБ та ПФТС	303,9	40
7	Продаж пакетів акцій ВАТ на спеціалізованих аукціонах за грошові кошти	11,4	1,5
8	Інші надходження	6,3	0,8
9	Всього	761,9	100,0

Обсяги надходжень грошових коштів від приватизації об'єктів державної власності за 1999 рік до позабюджетного Державного фонду приватизації

Причинами невиконання у повному обсязі завдань з надходження коштів від приватизації до Державного бюджету України у 1999 році є :

1. Накладення арешту згідно з ухвалою Вищого арбітражного суду України від 27.04.99 на грошові кошти в сумі 26 898 тис.грн., які були сплачені компанією “FS Trading Limited” за пакет акцій ДАЕК “Одесаобленерго”.

2. Призупинення приватизації таких високоліквідних підприємств, як енергетичні компанії (Севастопольміськенерго, Львівобленерго, Харківобленерго, Полтаваобленерго, Одесаобленерго, Прикарпатобленерго, Сумиобленерго, Чернігівобленерго, Крименерго), Інгулецький ГЗК, Миколаївський глиноземний завод, тощо, внаслідок чого з продажу вилучено пакети акцій на суму 30596,9 тис.грн.

3. Протягом 1999 року в державній власності було закріплено пакети акцій по значній кількості ВАТ (125) на загальну суму біля 2,2 млрд. грн.

4. Протягом 1999 року на підставі окремих рішень та доручень з конкурсного продажу було знято 21 пакет акцій на загальну суму біля 1,4 млрд.грн.

5. Відсутність коштів у підприємств на проведення аудиту, на сплату держмита за реєстрацію та випуск акцій (не реалізовано пакети акцій на суму 42809,68 тис.грн).

6. Неякісне та несвоєчасне проведення керівниками підприємств інвентаризації привело до проведення повторних інвентаризацій та перенесення термінів складання оцінки майна. Повторно проводилась інвентаризація Харківського державного авіапідприємства "Універсал-Авіа", заводу "Пульсар" м. Хмельницький (пакети акцій на суму 19500 тис.грн.).

7. Несвоєчасне представлення міністерствами та відомствами кандидатур в комісії з приватизації.

7. Контроль договорів купівлі-продажу

Протягом 1999 року проконтрольовано виконання умов 6151 договору при такій же кількості договорів на контролі. Це найвищий показник охоплення перевірками протягом одного року договорів за всі роки здійснення контролю.

Результати проведених перевірок ще раз засвідчили загальну тенденцію до поступового поліпшення виконавської дисципліни покупців державного майна. **У звітному році частка договорів, по яких зафіксовано порушення термінів або неналежне виконання покупцями взятих зобов'язань склала 20,8 відсотка проти 26,6 відсотка у 1998.** За допущені порушення умов договорів органами приватизації у 1999 році нараховано штрафів і пені на загальну суму 24,1 млн.грн.

До позитивних результатів можна віднести також динаміку надходження інвестицій за договорами купівлі-продажу пакетів акцій. Якщо у 1998 році їх надійшло на підприємства на суму 189,1 млн.грн. і 47,9 млн.дол. США, то у 1999 – 328,5 млн.грн. і 124,6 млн.дол.США.

Найбільш значною залишається кількість порушень умов сплати за об'єкт приватизації. Кількість випадків недотримання покупцями цієї умови зафіксовано по кожному десятому договору. В порівнянні з аналогічним періодом минулого року цей показник залишився на тому ж рівні. В 1999 році за несвоєчасні розрахунки за об'єкти приватизації нараховано пені 824,7 тис.грн.

Значно скоротилося число порушень умов договорів по збереженню кількості робочих місць та створенню додаткових. У IV кварталі їх встановлено лише по 5 договорах (0,3 відсотка перевірених у цьому кварталі договорів проти 1,4, 1,0, 1,0 відсотка у першому, другому та третьому кварталах відповідно).

Слід зазначити, що при контролі виконання умов договорів виявляється досить значна кількість випадків появи на підприємствах нових місць працевлаштування. Протягом 1999 року ця цифра склала 2157 одиниць. Це

відбувається, як правило, на тих підприємствах, де покупцями в повному обсязі виконуються умови договорів. Серед таких підприємств: ЗАТ “Чорнобаївське” (Херсонська обл.) – створено додатково 125 робочих місць; ЗАТ “Сівер” (Чернігівська обл.) – 109 робочих місць; ВАТ “Термостат” (Донецька обл.) – 90 робочих місць.

Не спостерігається покращання загального стану справ з виконанням умови договорів щодо **збереження або нарощування обсягів виробництва (товарообігу, послуг)**. У 1999 році кількість договорів, де встановлено порушення цієї умови залишається сталою - 347 договорів.

Основним при контролі **виконання умов** договорів залишається питання реалізації покупцями своїх **інвестиційних зобов'язань**.

Зараз на обліку **органів приватизації перебуває 925 договорів купівлі-продажу пакетів акцій акціонерних товариств, укладених під інвестиційні зобов'язання**. Їх умовами передбачено внесення до підприємств протягом 1995-2003 років інвестицій на загальну суму 2242,9 млн.грн. та 671,8 млн.дол.США. З них 190 договорів стосуються підприємств, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави і приватизація яких здійснюється за погодженням з КМУ. За умовами цих договорів в зазначені підприємства повинно бути інвестовано в той же період 1811,2 млн.грн. і 597,3 млн.дол.США. При цьому більша частина передбачених договорами обсягів інвестицій, особливо по тих договорах, які укладались до введення в дію Закону України «Про приватизацію державного майна», тобто до 1997 року, запланована до внесення в останні періоди дії договорів, які на сьогодні ще не завершилися. **Фактично станом на 01.01.2000 інвестицій надійшло на загальну суму 641,3 млн.грн. і 368,2 млн.дол. США.** У тому числі на стратегічно важливі підприємства 375,7 млн.грн. і 305,3 млн.дол. США.

Результати перевірок свідчать, що по більшості укладених договорів - 535 (57,8 відсотка) умови виконано своєчасно і в повному обсязі. Неналежне виконання умов, тобто внесення інвестицій з певним відставанням від встановлених договорами термінів має місце по 115 договорах (12,9 відсотка). Невиконання умов зафіксоване по 94 договорах (10,2 відсотка). По 119 договорах (12,9 відсотка) передбачені ними терміни внесення інвестицій не закінчились. У тому числі по договорах купівлі-продажу пакетів акцій стратегічних підприємств ці цифри є відповідно такими: виконано умови по 115 договорах (61,0 відсотка), не виконано по 13 (6,8 відсотка), порушено терміни виконання умов по 4 договорах (2,1 відсотка), ще по 40 (21,1 відсотка) - терміни внесення інвестицій не закінчились, по 18 договорах (9,5 відсотка) здійснюється перевірка.

За недотримання термінів внесення інвестицій пред'явлено штрафних санкцій на загальну суму 7,6 млн.грн.

При встановленні випадків невиконання умов договорів здійснювались заходи щодо їх розірвання і повернення пакетів акцій у власність держави. На

виконання постанови КМУ від 11.08.98 №1251 «Про стан і додаткові заходи щодо виплати пенсій, погашення заборгованості з обов'язкових платежів до державного та місцевих бюджетів, недоїмки до Пенсійного фонду і Фонду для здійснення заходів щодо ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи та соціального захисту населення», складено і постійно уточнюється перелік підприємств, договори з покупцями пакетів акцій яких підлягають розірванню.

На сьогодні цей перелік включає 94 договори купівлі-продажу. З них розірвано 48 договорів, по 36 договорах пакети акцій вже повернуто державі. По решті договорів претензійно-позовна робота продовжується.

Крім зазначених заходів по розірванню договорів купівлі-продажу, органами приватизації проводиться робота по подальшому продажу пакетів акцій, повернутих у державну власність. Зокрема, визначено способи наступного продажу по 26 пакетах акцій. З них 6 пакетів акцій продано, два пакети продано частково. Загальна сума продажу склала 6,33 млн. грн. Чотири пакета акцій закріплюються за державою.

Особливу увагу у звітному періоді ФДМУ продовжував приділяти контролю за станом виконання умов 10 договорів купівлі-продажу пакетів акцій енергетичних компаній.

Згідно з умовами зазначених договорів протягом 1996-2003 років передбачається внести на розвиток компаній, погашення простроченої кредиторської заборгованості та на поповнення обігових коштів 324,8млн.грн. та 13,3 млн.дол.США інвестицій.

Фактично станом на 01.01.2000 внесено інвестицій - 133,6 млн.грн. та 2,2млн.дол.США

З 10 укладених договорів купівлі-продажу умови повністю виконано по 1 договору (ДАЕК “Житомиробленерго”).

По 5 договорах (ДАЕК “Львівобленерго”, ВАТ “Полтаваобленерго”, ВАТ“Сумиобленерго”,ВАТ“Тернопільобленерго”, АЕК“Кіровоградобленерго”) інвестиційні зобов'язання виконуються своєчасно.

Покупцями пакетів акцій 3 енергокомпаній (ДАЕК “Прикарпаттяобленерго”, ДАЕК “Одесаобленерго”, ВАТ “Енергопостачальна компанія “Чернігівобленерго”) інвестиційні зобов'язання виконуються з порушенням терміну.

Договір купівлі-продажу пакета акцій ВАТ “Луганськобленерго” постановою президії Вищого арбітражного суду України від 24.12.99 за позовом Генеральної прокуратури розірвано. Покупець зобов'язаний повернути пакет акцій у державну власність, сплатити штраф та пеню у розмірі 6556,0 тис.грн.

8. Законодавче та нормативне забезпечення

ФДМУ постійно працює над вдосконаленням законодавчої та нормативної бази з врегулювання та прискорення процесів приватизації.

У 1999 році ФДМУ розроблено 159 законодавчих та нормативних документів.

Таблиця 6

**Кількість законодавчих та нормативних документів,
розроблених ФДМУ за 1999 рік**

Вид проекту	Кількість документів	ФДМУ- відповідальний Розробник
Закони	87	9
Укази	21	4
Постанови КМУ	8	2
Нормативні документи	43	29
Всього	159	44

Протягом 1999 року на розгляд ВРУ внесено 8 законопроектів, розроблених ФДМУ.

Внесені законопроекти мають за мету вирішення стратегічних питань: перехід виключно до грошового етапу приватизації;

скорочення переліку підприємств, що не підлягають приватизації та визначення тих з них, які акціонуються з метою залучення інвестицій;

посилення відповідальності покупців пакетів акцій за виконання прийнятих зобов'язань;

залучення до приватизації підприємств стратегічних інвесторів;

захист прав вітчизняних та іноземних інвесторів;

спрощення процедури та прискорення приватизації об'єктів АПК;

створення сприятливих умов для залучення інвестицій.

За період роботи III сесії ВРУ прийнято лише Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про оренду державного та комунального майна" (щодо переліку об'єктів оренди, орендодавцями яких є державні та комунальні підприємства, поданий в 1998 році, та зміни, внесені до Закону України "Про податок на додану вартість" (у частині звільнення від сплати податку на додану вартість операцій з приватизації державного майна) враховано в Законі України "Про внесення змін до деяких законів України з метою стимулювання інвестиційної діяльності".

Проект Закону України "Про Державну програму приватизації на 1999 рік" не прийнято III сесією у зв'язку з чим Державна програма приватизації на 1999 рік була затверджена Указом Президента України, який вступив в дію лише 27 березня 1999 року.

На засіданнях III сесії ВРУ 17 червня та 13 липня 1999 року розглядалися відповідно проект Закону України "Про особливості приватизації об'єктів незавершеного будівництва" та два проекти законів про внесення змін і доповнень до Закону України "Про приватизацію державного майна". Законопроекти прийнято в першому читанні.

Постановою Верховної Ради України від 15.09.99 № 1043-XIV ряд законопроектів включено до порядку денного IV сесії ВРУ чотирнадцятого скликання як невідкладні. Зокрема,

проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про приватизацію державного майна" (щодо посилення відповідальності покупців державного майна за виконання умов договору приватизації, в т.ч. його повернення до держави);

проект Закону України "Про внесення доповнень до Закону України "Про приватизацію державного майна"(щодо удосконалення порядку аукціонного та конкурсного продажу об'єктів, здійснення додаткової емісії акцій ВАТ на будь-якому етапі виконання ПРА;

проект Закону України "Про особливості приватизації об'єктів незавершеного будівництва".

При розгляді на засіданні IV сесії ВРУ 3 листопада 1999 року проектів Законів України: "Про внесення змін до Закону України "Про приватизацію державного майна" (щодо законодавчого врегулювання випуску акцій ВАТ), "Про внесення доповнень до Закону України " Про приватизацію державного майна" (щодо порядку повернення у державну власність пакетів акцій у разі розірвання або визнання недійсними договорів купівлі-продажу), "Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію)", пропозиції прийняти законопроекти в першому читанні не набрали необхідної кількості голосів. Зазначені проекти знято з розгляду.

На засіданні ВРУ 4 листопада 1999 року не підтримано та знято з розгляду проект Закону України "Про внесення змін до Декрету Кабінету Міністрів України від 21 січня 1993 року № 7 "Про державне мито" (у частині звільнення від державного мита ВАТ, що здійснюють першу емісію акцій і за даними органів державної податкової служби рік були збитковими).

При розгляді на засіданні ВРУ 3 листопада 1999 року прийнято в цілому нову редакцію Закону України "Про Фонд державного майна України". На даний час законопроект доопрацьовується Фондом з урахуванням пропозицій Президента України.

Проекти Законів України "Про внесення змін і доповнень до Закону України "Про особливості приватизації майна в агропромисловому комплексі" та "Про внесення змін до деяких законів України з питань оподаткування" (стосовно сум витрат, пов'язаних з добудовою об'єкта незавершеного будівництва). З пропозицією про повторне їх подання на розгляд ВРУ згідно з дорученням КМУ направлено до КМУ.

Крім того, на розгляді ВРУ знаходиться проект Закону України "Про ратифікацію Угоди між Урядом України та Урядом Грузії про взаємне визнання прав та регулювання відносин власності".

Прийняття внесених ФДМУ законів сприятиме прискоренню приватизаційних процесів, удосконаленню процедури приватизації, більш ефективному управлінню процесом роздержавлення майна.

З метою впровадження проектів ФДМУ безпосередньо бере участь в доопрацюванні законопроектів у комітетах ВРУ; ініціює розгляд на пленарних засіданнях ВРУ проектів, які тривалий час опрацьовуються у комітетах ВРУ; вносить пропозиції КМУ про доцільність подальшого розгляду законопроектів ВРУ, врегулювання порушених проблем у інших законодавчих актах.

Для створення реального механізму вдосконалення та прискорення приватизації об'єктів незавершеного будівництва ФДМУ підготовлено проект Указу Президента України "Про особливості приватизації об'єктів незавершеного будівництва". Відповідно до "Перехідних положень" Конституції України підписано відповідний Указ Президента від 28.05.99 № 591/99, яким визначено особливості приватизації об'єктів незавершеного будівництва, що перебувають у державній власності, включаючи законсервовані об'єкти. Указом передбачена можливість, яка дозволить удосконалити процедуру продажу об'єктів незавершеного будівництва разом із земельними ділянками. Указ Президента діє до прийняття відповідного закону ВРУ.

ФДМУ розроблено проект Указу Президента України "Про деякі питання приватизації об'єктів електроенергетичного комплексу України". З метою підвищення ефективності управління електроенергетичним комплексом, створення сприятливих умов для залучення інвестицій в електроенергетичну галузь Президентом підписано відповідний Указ від 02.08.99 № 944/99.

ФДМУ розроблено проект Державної програми приватизації на 2000 рік (далі - Програма), яка на даний час знаходиться на розгляді ВРУ.

У проект Програми включено низку положень, що сприяють спрощенню і прискоренню процедури приватизації об'єктів державної власності, суттєво вдосконалено механізм приватизації майна підприємств, які мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави.

З прийняттям Програми ФДМУ буде проведена певна робота щодо удосконалення нормативно-правової бази, розроблено та впроваджено законодавчі та нормативні акти розвитку процесу приватизації державного майна.

Одночасно ФДМУ розробляє нову редакцію Закону України «Про приватизацію державного майна», в якому передбачаються більш ефективні процедури грошової приватизації, зокрема, і стратегічно важливих об'єктів, індивідуальний підхід до роздержавлення підприємств з урахуванням їх індивідуальних особливостей, створення конкурентного середовища.

9. Припинення порушень законодавства, боротьба з корупцією

Відповідно до статті 18 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» ФДМУ визначено, як державний орган, який має контрольні повноваження процесу приватизації державного майна в Україні, взаємодіє з спеціальними підрозділами по боротьбі з організованою злочинністю.

Протягом 1999 року були проведені 12 комплексних перевірок регіональних відділень ФДМУ щодо фінансово-господарської діяльності та стану дотримання чинного законодавства регіональними відділеннями та представництвами ФДМУ в процесі приватизації.

Перевірялися питання законності проведення конкурсів та аукціонів, декларування доходів державними, комерційними, спільними підприємствами, іншими юридичними та фізичними особами під час здійснення приватизації, порядок продажу пакетів акцій, питання оренди цілісних майнових комплексів, відчуження державного майна, оцінки майна, контролю за виконанням умов договорів купівлі-продажу, використанням бюджетних асигнувань та використанням коштів, отриманих від приватизації, та інші питання.

За наслідками перевірок **фінансово-господарської діяльності регіональних відділень ФДМУ** у 1999 році за результатами роботи у 1998-99 роках по напрямку перевірки цільового використання коштів спрямованих на відшкодування витрат, пов'язаних з приватизацією, перевитрат коштів в цілому не виявлено, але відмічено перевитрати коштів по окремим статтям. Виявлені також порушення термінів перерахування регіональними відділеннями на рахунок ФДМУ коштів, одержаних від продажу державного майна.

За результатами комплексних перевірок відмічено найбільш поширені недоліки та порушення:

- Порушення термінів проведення приватизації;
- Порушення при підготовці підприємств до приватизації, складанні списків для пільгового продажу акцій;
- Порушення при відчуженні майна;
- Порушення при проведенні оцінки майна об'єктів приватизації, експертній оцінці об'єктів оренди;
- Порушення при приватизації комунального майна;
- У сфері орендних відносин.

Відмічено недостатню роботу по поверненню пакетів акцій у державну власність. Так, за невиконання умов договорів купівлі-продажу, рішеннями арбітражного суду договори купівлі-продажу розірвано ще у 1997 році (ВАТ «Туристичний комплекс «Національ» (м. Харків) та у 1998 році (ВАТ

«Дрогобицький завод залізобетонних виробів» та ВАТ «Львівський каменеобробний завод»), а робота по поверненню пакетів акцій до державної власності не закінчена. Комісія зобов'язала регіональні відділення ФДМУ вжити вичерпних заходів щодо повернення пакетів акцій, придбаних за договорами, умови яких не виконано.

Виявлені порушення в процесі приватизації ВАТ «Сумивтормет», а саме: при проведенні пільгового продажу акцій, при проведенні некомерційного конкурсу з продажу акцій ВАТ, при виконанні умов договору купівлі-продажу. По виявлених порушеннях прокуратурою Сумської області направлено протест, вимогами якого є скасування результатів некомерційного конкурсу з продажу пакетів акцій ВАТ «Сумивтормет», вирішення в установленому порядку питання розміщення 21% державного пакету акцій товариства і внесення змін до реєстру власників іменних цінних паперів ВАТ «Сумивтормет». Направлено, також, позовну заяву до арбітражного суду Сумської обл. про розірвання договору купівлі-продажу та повернення РВ по Сумській області акцій придбаних ВАТ «Сумивтормет». Арбітражний суд Сумської області зобов'язав товариство покупців ВАТ «Сумивтормет» повернути регіональному відділенню по Сумській області придбані за вищевказаним договором пакет акцій в кількості 25258 шт.

Для виправлення порушень, недоліків, зауважень, виявлених в ході комплексних перевірок, регіональними відділеннями розроблено заходи та про результати інформується центральний апарат ФДМУ.

Працівники ФДМУ брали участь в 6 міжвідомчих перевірках (додаток 16).

На запит Генеральної прокуратури фахівці ФДМУ проводили перевірку процесу приватизації ДАЕК «Київенерго» (скасовані рішення про затвердження результатів пільгового продажу акцій ДАЕК «Київенерго» та спільний з Мінекономіки наказ про використання державного майна, яке не увійшло до статутних фондів).

Відповідно до п.1 рішення міжвідомчої комісії по перевірці відповідності законодавству України приватизації ВАТ «Черкаська нафтобаза» працівники ФДМУ брали участь у складі робочої групи для перевірки та аналізу документів, що підтверджують власність майна організації орендарів ОП «Черкаси нафтопродукт». Виявлено також ряд порушень, які призвели до значного порушення термінів приватизації підприємства, виявлені помилки при проведенні індексації основних засобів, а також списання основних засобів без дозволу орендодавця. Ведеться робота по розробці та вжитті заходів.

На виконання доручення КМУ була створена міжвідомча комісія по перевірці діяльності орендного підприємства «Азовське морське пароплавство» результатами роботи якої є попередження та виявлення багатьох порушень в фінансовій сфері, та при використанні орендованого державного майна. За ініціативою ФДМУ прокуратурою Донецької області ведеться робота по розірванню договору оренди між ФДМУ і Азовським морським пароплавством.

Крім того прокуратурою Донецької області порушено 6 кримінальних справ. На сьогодні відповідними правоохоронними органами ведеться подальша робота по розслідуванню фактів наведених у матеріалах перевірки.

ФДМУ постійно здійснюється взаємодія з органами прокуратури та СБУ.

10. Інформаційне забезпечення органів влади та громадськості щодо політики Уряду та ФДМУ в сфері приватизації

З метою широкого інформування населення України, органів законодавчої та державної виконавчої влади, посольств та іноземних представництв, а також зацікавлених ділових кіл за кордоном ФДМУ вже восьмий рік поспіль здійснює випуск свого офіційного видання - щомісячного двомовного журналу «Державний інформаційний бюлетень про приватизацію» з щотижневим оперативним додатком - газетою «Відомості приватизації».

У цих виданнях в повному обсязі подається вся інформація щодо законодавчої і нормативно-методологічної бази приватизації та оперативно висвітлюється здійснення приватизаційних процедур: продаж акцій ВАТ через акціонерні центри ДАК «Національна мережа аукціонних центрів», проведення конкурсів з продажу пакетів акцій ВАТ, аукціонів з продажу об'єктів груп А, Д, Е та Ж, проведення торгів на фондових біржах тощо.

Протягом 1999 року видано 24 номери журналу українською та російською мовами та 48 номерів газети.

Річний тираж Бюлетеня становить 76 830 прим., газети – 686970 прим., тобто протягом 1999 року ФДМУ видано 763800 прим. інформаційних матеріалів щодо приватизації.

Видання розповсюджуються через систему роздрібної книготоргівлі та за передплатою. Серед передплатників - Хьюстонський центр (США), канадський видавничий дім «Смолоскип», юридичні та фізичні особи в Чехії, Польщі, Естонії, Росії, Казахстані, Узбекистані.

Газета «Відомості приватизації» надсилається в 645 центральних відділень Ощадбанку по всій Україні.

В електронній комп'ютерній газеті «Все - Всім» створено розділ «Державний інформаційний бюлетень про приватизацію», де вміщуються в електронному вигляді матеріали бюлетеня. Щодня по першому каналу Українського телебачення абонент газети по всій території України має змогу миттєво прийняти на телеадаптер та записати всю інформацію з бюлетеня.

У 1999 році, як і в попередні два роки, головним завданням «Державного інформаційного бюлетеня про приватизацію» було висвітлення досвіду роботи приватизованих підприємств, створення позитивного іміджу приватизації, допомога підприємствам у пошуку інвесторів.

На сьогоднішній день «Державний інформаційний бюлетень про приватизацію» є єдиним і найстарішим в Україні професійним виданням з питань реформування власності.

Постановою Президії Вищої атестаційної комісії України «Державний інформаційний бюлетень про приватизацію» занесено до Переліку № 1 ВАК і визнано науковим фаховим виданням України.

У вересні 1999 року видано розраховані на масову аудиторію два повнокольорових буклети «Приватизація: історія, результати та перспективи» і «Приватизація в запитаннях і відповідях» тиражем 2000 прим.

У зв'язку з проведенням політики економічних реформ у державі проводилась активна роз'яснювальна робота серед населення по формуванню позитивної громадської думки. З цією метою в регіони України виїжджали керівники Фонду державного майна України для зустрічей з членами трудових колективів, керівництвом районних, обласних держадміністрацій, на практиці використовувались матеріали позитивного досвіду роботи приватизованих підприємств, давались коментарії, відповіді, поради щодо конкретних випадків при підготовці до приватизації та приватизації підприємств. З метою всебічного та повного інформування громадян України про діяльність Фонду державного майна України щодо здійснення державної політики у сфері приватизації організовано роботу громадської приймальні. Відповідальні працівники ФДМУ надавали відповіді громадянам, контролювали здійснення заходів на усунення недоліків при проведенні приватизації конкретних об'єктів.

Протягом звітнього періоду прес-службою ФДМУ було проведено 40 брифінгів з керівництвом ФДМУ щодо актуальних проблем приватизації. Продовжено співробітництво з програмою «Реальний сектор» (30-хв.) на каналі УТ-2. До ефіру було підготовлено 48 програм. Крім цього постійні рубрики ФДМУ йшли в програмах, «Діловий канал» (УТ-2), «Економічний вісник» (ІСТV, ТЕТ), «УТН»(УТ-1). Створена щотижнева програма «Панорама приватизації» на першому національному радіоканалі (15хв.). До ефіру підготовлено 24 програми. Була здійснена рекламна кампанія щодо проведення останнього 48 аукціону за ПМС на телеканалі «1+1», радіо та в газетах. Проводилась активна роз'яснювальна робота щодо процесу приватизації в друкованих засобах масової інформації (далі – ЗМІ). Прес-служба ФДМУ готує щоденні новини, які розсилаються електронною поштою до провідних ЗМІ. У ФДМУ працює інформаційно-аналітична рада, яка виробляє напрямки висвітлення діяльності ФДМУ в ЗМІ.

З метою всебічного інформування населення про хід приватизації та формування позитивної громадської думки щодо діяльності органів виконавчої влади (КМУ, ФДМУ) у 1999 році увага ЗМІ була в значній мірі переорієнтована з центру на регіони. Для цього була розгорнута інформаційна компанія з висвітлення процесу приватизації та її результатів, а також діяльності ФДМУ на регіональному рівні - зустрічей керівного складу ФДМУ з представниками регіональних ЗМІ, членами трудових колективів підприємств, що знаходяться у процесі приватизації. Особлива увага приділялась поширенню інформації про діяльність підприємств, що вже пройшли процедуру роздержавлення, та ефективно працюють.

Активну інформаційну підтримку кампанії здійснювали наступні ЗМІ — **«Українська інвестиційна газета», журнал «Компаньон», радіопрограма «Панорама приватизації» (УР-1), телепрограми «Реальний сектор» та «Діловий канал» (УТ-2).**

Протягом звітнього періоду були організовані виїзди творчих груп та окремих журналістів на підприємства, їх зустрічі з керівництвом підприємств, членами трудового колективу, представниками регіональної адміністрації. Результатом чого стала поява друкованих матеріалів, теле та радіо сюжетів по підприємствам, розташованих у різноманітних регіонах України:

Рівненська обл.:

ВАТ «Рівнеазот», (УІГ - №37, «Реальний сектор» - 17.09.99, «Діловий канал» - 10.09.99)

ВАТ «Рівненська фабрика нетканих матеріалів» («Реальний сектор» - 17.09.99, «Діловий канал» - 09.09.99)

Львівська обл.:

ВАТ «Миколаївцемент» («Реальний сектор»- 5.04.99, «Діловий канал» - 10.09.99)

ВАТ «Швейна фабрика «Маяк», Львівська обл. («Реальний сектор» - 05.04.99)

ВАТ «Херсонські комбайни» («Реальний сектор» - 19.04.99)

ВАТ «Львівхолодод» («Реальний сектор» - 04.10.99, «Діловий канал» - 13.10.99), Хлібокомбінати Львова («Діловий канал» - 03.12.99)

Республіка Крим:

ВАТ «Мармуровий кар'єр» («Реальний сектор» - 05.07.99)

ВАТ «Симферопольська фабрика «Світло», («Реальний сектор» - 5.07.99)

ВАТ «Сантехпром», Республіка Крим, («Реальний сектор» - 19.04.99)

ВАТ «Сімстройтранс»

Запорізька обл.:

ВАТ «Запорізький феросплавний завод» («Реальний сектор» - 26.11.99, «Діловий канал» - 09.06.99)

ВАТ «Орсільмаш», («Реальний сектор» - 02.08.99)

ВАТ «Завод електротехнічного обладнання» («Реальний сектор» - 02.08.99)

ВАТ «Запорізький абразивний завод», («Реальний сектор» - 26.07.99)

ВАТ «Мотор Січ», («Реальний сектор» - 05.11.99, «Діловий канал» - 06.11.99)

Донецька обл.:

ВАТ «Донецький металургійний завод» («Реальний сектор» - 02.08.99, «Діловий канал» - 28.04.99, «Компаньон» - №23, «Панорама приватизації» - 22.07.99)

Особливості приватизації на Донеччині («Панорама приватизації» - 29.07.99 репортаж з регіону)

Волинська обл.:

ВАТ «Луцькпластмас» («Реальний сектор» - 30.08.99, «Діловий канал» - 025.08.99)

Луганська обл.:

ВАТ «Запорізький феросплавний завод» («Реальний сектор» - 06.09.99, «Діловий канал» - 09.06.99, «Панорама приватизації» - 09.07.99)

ДАЕК «Луганськoblenerго» («Діловий канал» - 20.02.99)

Вінницька обл.:

ВАТ «Вінницяхліб» («Реальний сектор» - 01.10.99)

ВАТ «Могилів-Подільський машинобудівний завод» («Реальний сектор» - 29.10.99)

МП «Південний Буг», («Реальний сектор» - 29.10.99)

ВАТ «Швейна фабрика «Володарка» («Реальний сектор» - 22.10.99)

Чернігівська обл.:

ВАТ «Чернігівхімволокно», («Реальний сектор» - 04.10.99, «Компаньон» - №44, «Діловий канал» - 12.10.99)

Київська обл.:

ВАТ «Росава» (УІГ-№35, 36, «Компаньон» - №37, «Реальний сектор» - 20.09.99)

ВАТ «Київенерго» («Реальний сектор» - 22.10.99, «Компаньон» - №35)

ВАТ «Фастівське ХПП» («Реальний сектор» - 21.08.99)

ВАТ «Елміс» («Реальний сектор» - 24.12.99)

Житомирська обл.:

ЗАТ «Панчішно-шкарпетна фабрика «Україна» («Реальний сектор» - 24.12.99)

Сумська обл.:

ВАТ «Свема», м.Шостка («Реальний сектор» - 05.11.99, «Діловий канал» - 27.10.99)

Харківська обл.:

ВАТ «Харківський тракторний завод» («Реальний сектор» - 10.12.99Ю, УІГ - №49)

Одеська обл.:

ВАТ «Одесакабель» (УІГ - №43)

Херсонська обл.:

ВАТ «Херсонський НПЗ» (УІГ - №8)

Хмельницька обл.:

Приватизація об'єктів незавершеного будівництва на Хмельниччині, («Панорама приватизації», 05.08.99)

Івано-Франківська обл.:

Приватизація на Івано-Франківщині («Панорама приватизації» - 19.08.99)

З червня 1999 року на Web-сервері ФДМУ була створена Інтернет-сторінка, ФДМУ здійснюється постійна підтримка інформаційного Web-сайту направлено на інформування потенційних вітчизняних та іноземних інвесторів щодо ходу процесів приватизації в Україні та переліку об'єктів, що підлягають приватизації. На сервері ФДМУ розташована та щотижнево поновлюється база даних «Електронний інформаційний бюлетень» надана ФДМУ УКІСМ Апарату ВРУ, яка містить проекти законодавчих актів, що розглядаються ВРУ. Користування базою даних «Електронний інформаційний бюлетень» дозволяє керівництву та спеціалістам ФДМУ оперативно відслідковувати всі зміни, що вносяться до проектів та їх проходження в процесі розгляду народними депутатами України.

11. Матеріально-технічне та кадрове забезпечення

Підбір кадрів до центрального апарату та регіональних відділень ФДМУ здійснюється виключно на конкурсних засадах.

Кількість посад державних службовців у центральному апараті ФДМУ в 1999 році зменшилась порівняно з 1998 роком з 700 одиниць до 603.

З вищою освітою в ФДМУ працюють -563 службовця, в тому числі: 481- з рівнем акредитації 3-4 та 82 - з рівнем акредитації 1-2.; кандидатів наук -17 і «Заслужених економістів України» -2; середній вік працівників центрального апарату ФДМУ -38 років.

Штатна чисельність працівників регіональних відділень в 1999 році складала 2623 чол., середній вік працюючих - 40 років.

В регіональних відділеннях працюють: 1 доктор наук, 6 кандидатів наук, «Заслужених економістів України»- 4 чол., «Заслужений юрист України»- 1 чол.

У вищих навчальних закладах України здобувають першу та другу вищу освіту 184 державних службовця ФДМУ та його регіональних відділень.

У 1999 році 1490 державних службовців підвищили свою кваліфікацію на 57 семінарських занять з питань:

- передприватизаційної підготовки підприємств;
- депозитарної діяльності з цінними паперами, що належать державі;
- забезпечення прозорості приватизаційних процесів і запобігання фактів зловживань у цій сфері;
- боротьби з корупцією у сфері приватизації;
- обміну досвідом з питань приватизації;

- нормативно-правового забезпечення процесу приватизації в Україні (зміни у законодавчій базі).

12. Взаємодія з Верховною Радою України

Організація роботи по взаємодії з Верховною Радою України є ключовим напрямком у діяльності ФДМУ, оскільки Фонд підзвітний Верховній Раді України. Робота проводилася за рядом напрямків. Серед них:

- надавались відповіді на запити та звернення депутатів ВРУ.

Аналізуючи кількість та зміст письмових звернень народних депутатів України, можна констатувати, що обсяг листів за період з 01.01.99 по 01.01.2000 рр. склав 897. Переважна кількість листів стосується питань приватизації конкретних об'єктів, а також порушень в ході приватизації.

- Фахівці Фонду брали участь у робочих групах по опрацюванню законопроектів, які стосуються діяльності ФДМУ(проекти Законів України "Про Фонд державного майна України", "Про Державну програму приватизації на 2000 рік", "Управління об'єктами державної власності", "Про незавершене будівництво" тощо).
- Керівництво ФДМУ брало участь у засіданнях комітетів ВРУ, на яких розглядались законопроекти стосовно діяльності ФДМУ.
- Обговорювались та надавались відповіді на поставлені питання у фракціях та групах ВРУ. Обґрунтовувалась необхідність законодавчого врегулювання питань з приватизації, підтримка напрямку реформування власності під час відкритого протистояння між фракціями протилежного спрямування.
- Проводилось обговорення актуальних питань приватизації на засіданнях "Круглих столів" за участю депутатів ВРУ у квітні, жовтні, грудні 1999 року з запрошенням науковців, виробничників, представників ЗМІ. Круглі столи проводились і на рівні регіонів з залученням народних депутатів, обраних з округів, керівництва районних, обласних держадміністрацій, керівників підприємств.

Щомісячно ВРУ надається інформація про хід приватизації в Україні, щоквартальна та річна Аналітична довідка про хід приватизації в Україні.

13. Міжнародне співробітництво

В 1999 році продовжувалася робота, спрямована на **врегулювання прав власності з країнами колишнього СРСР у рамках відповідних угод.**

Найуспішніше двосторонні домовленості реалізуються з Республікою Білорусь. З Російською Федерацією ця робота стримується тим, що

повноваження для визнання прав власності України на об'єкти, які розташовані на території Російської Федерації, має тільки Уряд Росії, який не «поспішає» приймати рішення. Неодноразові звернення КМУ та ФДМУ щодо прискорення реалізації угоди значних результатів не дали.

У 1999 році ФДМУ підготував та узгодив з відповідними міністерствами та відомствами **проекти ратифікаційних документів щодо Угоди між Урядом України та Урядом Грузії про взаємне визнання прав та регулювання відносин власності**, які на цей час знаходяться на розгляді в ВРУ.

З метою прискорення **врегулювання прав власності з Республікою Молдова** було підготовлено та 27 квітня 1999 року укладено Протокол між КМУ та Урядом Республіки Молдова про внесення змін до Угоди між Урядом України та Урядом Республіки Молдова про взаємне визнання прав та регулювання відносин власності від 11.08.94. На даний час **Угода з Протоколом знаходяться у ВРУ для їх ратифікації**.

Для подальшого розвитку міждержавних відносин з **Азербайджанською Республікою** та захисту майнових прав України на її території підписані Угода та Протокол щодо вирішенні майнових претензій з Азербайджанською Республікою. На даний час **проекти ратифікаційних документів знаходяться на узгодженні у Міністерстві закордонних справ України**.

В звітному періоді ФДМУ продовжив плідну співпрацю з Міжнародною Фінансовою Корпорацією, яка надає методологічну і, що особливо важливо, практичну допомогу у приватизації таких об'єктів, як об'єкти незавершеного будівництва, соціальної сфери та інших. Їх роздержавлення, на відміну від приватизації стратегічних об'єктів, не викликає ні політичної, ні соціальної напруги. Більше того, забезпечує економічний і соціальний ефект, бо є умовою для започаткування нового бізнесу, розвитку виробництва, створення нових робочих місць.

Керівний склад ФДМУ брав участь у Міжнародній конференції «Інвестиційне вікно в Україну», у спільному засіданні Українсько-Італійської Ради; в програмі «Круглих столів», яка здійснюється спеціальною контрольною комісією ВРУ з питань приватизації; Конференції міністрів приватизації країн Центральної, Східної Європи та Європейського Союзу; засіданні Комітету з питань економічного співробітництва «Кучма-Гор», Європейських зборах в рамках програми ЄК Тасіс, зустрічі в рамках програми «ТРАНСФОРМ» (ФРН), науково-практичній конференції в Празі (ЧР), навчальних курсах в рамках проекту Світового банку.

Були проведені зустрічі керівництва ФДМУ з представниками різних міжнародних організацій, установ та посольств в Україні.

Під час зустрічей обговорювались нагальні питання стосовно інвестиційної політики іноземних фірм в Україні, надання інформації про

динаміку процесів приватизації в Україні, реалізації Державної програми приватизації, реструктуризації сектора нафти та газу, реформування енергетичного комплексу в Україні, перспективи співробітництва в майбутньому.

В 1999 році ФДМУ виконано всі умови спільного із Світовим банком проекту «Позика на розвиток підприємств-П», що дало можливість Україні отримати два останні транші в рамках зазначеної позики в розмірі 200 млн. дол. США.

14. Основні завдання ФДМУ на 2000-2002 роки

Указом Президента України «Про невідкладні заходи щодо прискорення приватизації майна в Україні» започатковано **впровадження широкомасштабної 3-х річної програми грошової приватизації**, забезпечення відкритості та прозорості її процесу з наданням переваги стратегічним інвесторам та активізацією внутрішніх інвестиційних потоків. Особлива увага буде приділятися приватизації природних монополій, стратегічно важливих підприємств. В першу чергу, об'єктів електроенергетики та телекомунікацій.

В зазначеному Указі започатковується новий вид продажу стратегічно-важливих для економіки та безпеки держави підприємств, при наявності попиту, цілісним майновим комплексом, або контрольного пакету акцій таких підприємств, промислового інвестору без обтяжливих інвестиційних зобов'язань. Положеннями Указу Президента вводиться необхідність вивчення попиту потенційних покупців на об'єкти приватизації, ведення моніторингу фінансово-господарського стану об'єктів, що приватизуються, оприлюднення в ЗМІ вичерпної інформації про ці підприємства тощо.

Перед ФДМУ поставлені складні завдання по забезпеченню надходження коштів від приватизації державного майна в 2000-2002 роках в сумі еквівалентній 3 млрд.дол.США, в тому числі в 2000 році на суму еквівалентну 500 млн.дол. США.

Виходячи з положень Указу Президента України «Про невідкладні заходи щодо прискорення приватизації майна в Україні» та реалізації Державної програми приватизації на 2000 рік перед органами приватизації ставиться ряд першочергових завдань:

Необхідно забезпечити створення інвестиційно привабливого клімату в Україні для покупців підприємств, які мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави чи займають монопольне становище на загальнодержавному ринку відповідних товарів і послуг, шляхом :

- залучення радників (національних та іноземних) для пошуку інвесторів та продажу контрольних пакетів акцій,
- продажу контрольних пакетів акцій без інвестиційних зобов'язань та інших обтяжливих умов,

- надання покупцю контрольного пакета акцій першочергового права на подальше придбання пакета акцій, закріпленого у державній власності після закінчення терміну закріплення, за умови виконання покупцем зобов'язань за договором купівлі-продажу.

Щорічно затверджувати графік відбору радників для надання послуг з підготовки та проведення конкурсного продажу пакетів акцій протягом 2000 – 2002 років.

Підвищити економічну ефективність приватизації, застосовуючи індивідуальний підхід при роздержавленні підприємств, на основі :

- підготовки підприємств до приватизації шляхом врахування їх фінансово-майнового стану, часток у відповідному сегменті ринку виробництва, обсягів збуту продукції,

- аналізу попиту потенційних покупців,

вибору та застосування найбільш прийняттого способу приватизації.

Забезпечити продаж контрольних пакетів акцій підприємств інвестиційно привабливих галузей. При цьому здійснити роздержавлення 18 підприємств паливно-енергетичного комплексу, 61 підприємства машинобудування, 25 підприємств металургійної промисловості та 52 об'єктів АПК.

Переглянути та максимально скоротити кількість та розмір пакетів акцій ВАТ, які закріплені у державній власності.

Органам приватизації ініціювати продаж об'єктів разом з земельними ділянками, на яких вони розташовані.

Забезпечити реалізацію та контроль за виконанням умов договорів купівлі-продажу, у першу чергу, з інвестиційними зобов'язаннями.

Створити організаційно-економічні умови концентрації власності для забезпечення концентрації управління ВАТ та посилення відповідальності нових власників.

Продаж пакетів акцій ВАТ, які не продані на момент прийняття рішення про приватизацію здійснювати єдиним пакетом.

Удосконалити проведення оцінки об'єктів приватизації. Поширити застосування експертної оцінки майна при проведенні приватизації з метою формування статутних фондів ВАТ на засадах справедливої ринкової вартості.

Для правового забезпечення зазначених процесів розробити Національні стандарти експертної оцінки нерухомого майна, машин і обладнання, нематеріальних активів та бізнесу в цілому.

Забезпечити при визначенні ціни об'єктів приватизації застосування заходів фінансової реструктуризації з метою погашення простроченої заборгованості перед державним бюджетом, Пенсійним фондом, із заробітної плати.

Здійснювати передприватизаційну підготовку підприємств для підвищення привабливості об'єктів, що приватизуються, для потенційних покупців.

Забезпечити реструктуризацію підприємств, в тому числі шляхом поділу, у разі, коли підприємство займає монополіне становище на загальнодержавному товарному ринку, а також якщо до складу підприємства входять структурні

підрозділи, які не мають тісного технологічного зв'язку з основним виробництвом і можуть бути виділені у самостійні підприємства

Не допускати до участі у конкурсах, аукціонах з продажу цілісних майнових комплексів, контрольних пакетів акцій ВАТ, які мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави, покупців, якщо подана ними інформація не дає змоги встановити всіх суб'єктів господарювання, які будуть контролювати подальшу діяльність ВАТ.

Забезпечити відкритість та прозорість всіх способів приватизації, надання широкому загалу інвесторів інформації про об'єкти приватизації через національні та міжнародні засоби масової інформації ще до оголошення продажів органами приватизації.

Вивчати попит на об'єкти приватизації шляхом оприлюднення міжнародно прийнятної інформації про підприємства у національних та міжнародних друкованих та електронних засобах масової інформації, у тому числі, Інтернет.

Забезпечити публічність та прозорість прийняття економічно обгрунтованих рішень щодо закріплення пакетів акцій ВАТ у державній власності.

Результати всіх видів продажу друкувати у виданнях державних органів приватизації після затвердження підсумків продажу.